

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Et Soldaterliv

i forrige Aarhundrede.

Af

Ludvig Wagner.

Kolding.

Konrad Jørgensens Forlag.

I Hovedkommission hos *Karl Schönberg* i Kjøbenhavn.

Forlæggerens Bogtrykkeri ved *J. P. Løye*.

1880.

Indhold.

Det gamle Hus Side 1

Bedstefaders Ungdomshistorie:

1. Hans Barndom og Flugt — 19
2. Han bliver Musketér — 32
3. Hans Liv som Underoffiser. — 42
4. Han bliver Offiser; hans Forlovelse — 58
5. Livet i Fredericia — 73
6. Forflyttelse til Rendsborg; Bryllup — 96

Det gamle Hus.

Naar man saa' det fra Kirketorvet, var der ikke en Smule Lighed med H. C. Andersens Gamle Hus, hverken skæve Vægge eller Dragehoveder til at spy Vandet langt ud paa Gaden, hverken Trappe eller Jernrækværk med Messingdupper. Forsiden saa' meget adstadig ud, den laa indekneben mellem Nabohusene, saa der ikke blev Plads til mere end to Vinduer ved Siden af Gadedøren, og tre Vinduer ovenpaa; men denne Forside var ligesom indrettet paa at holde nysgjerrige Mennesker ude; thi ingen kunde deraf gøre sig nogen Forestilling om, hvorledes Huset egentlig saa' ud, lige saa lidt som naar nogen blot fik den spidse Ende af et Flygel at se. Ja, den gamle Kasse kunde godt lignedes ved et Flygel; bagved Murmesterens Hus bredte det sig, dér var det lukket op, dér fik det Lys og Luft, og dér færdedes vi Børn helst; thi for os stod det til enhver Tid aabent, det tilhørte jo vore egne kære, gamle Bedsteforældre. Men et underligt Hus var det, ogsaa for os. Det lange

Rum mellem den spidse og den brede Ende hvilede i et underligt Halvmørke, da det kun hist og her fik lidt Lys, man kunde ikke ret begribe, hvorfra. Først da det hele blev revet ned, fik vi Børn Begreb om Sammenhængen, da opdagede vi, at Bedstefaders Hus egentlig var tre Huse, det forreste liggende højt, paa Kirkebakkens Skraaning, de to bageste dybere, paa en høj Kælder; men endda var Forskellen i Højde ikke udjævnet, thi hver Afdeling havde sin særlige Loftshøjde, saa hvor man kom, var der Smaatrupper, som i samme Stokværk førte op eller ned.

Paa den Tid, jeg kendte det gamle Hus, beboedes det foruden af de to gamle Jemfruer der ovenpaa kun af mine Bedsteforældre med en Pige, der heller ikke hørte til de unge. Der laa en dyb Fred over det, saa dyb, at end ikke Hunden nogen sinde var i Klammeri med nogen af de to sorte Katte. Den eneste Lyd, som forstyrrede Stilheden, var, naar mine og min Broders Fodtrin og barneglade Stemmer vakte Genlyden i den lange fliselagte Gang, og ligesom kaldte Fortidens Minder frem af Krogene. Saa kom da nu igjen, I lyse Barndomsdage, stig frem, I venlige Skygger, og hvisk til den graanende Mand, hvad I nynnede for det glade Barn.

Det var et ejendommeligt Liv, der havde rørt sig her inde, men det var længe siden. Bedstefader var Offiser; men den Slags Folk har ikke altid saa let af at komme ud af det, som man skulde tænke, naar de strunke drager frem i Spidsen for

deres Afdeling i den straalende Uniform, med Sang og Spil. Vel har de nu mere at begynde med end Bedstefader, hvis aarlige Løn, da han tænkte paa at sætte Bo, var 151 gamle Daler (forstaar sig; de rigtig gamle, af hvilke 5 var lige saa gode som 16 Kroner); men Brødet kan endda være dem knapt tilnaalt. Nu, for at skaffe sig Udkommet, købte den gamle Mand, som den Gang var en ung Løjtnant, det store Hus, og søgte at faa Kostgængere. Paa dem blev der heller ingen Mangel; thi skønt Bedstefader var kommen fremmed ind her i Landet, havde han snart vunden høje Velyndere, der gerne vilde anbefale hans Hus. Der kom ugifte Offiserer, og der kom Dreng, som skulde være Offiserer. Foruden at undervise disse i de foreskrevne Fag, lærte Bedstefader, som gjorde sig en hel Del til af sine Sprogkundskaber, dem ogsaa lidt Latin; thi det, mente han, kunde man altid bruge. Var der nogen, som havde Anlæg til Musik, blæste han lidt paa Fløjte med dem; det klædte Offiserer saa godt, syntes han; Frederik den anden af Prøjsen havde jo holdt meget af sin Fløjte. Men ikke altid gik det saaledes til; naar Husets Hoved i Krigstider i Aarevis laa i København, paahvilede Opsynet hans viljekraftige Hustru, da maatte hun styre Timelærere og Dreng og Ungersvende. Jeg har truffen mere end én gammel Ofiser, som priste de Indtryk, han havde modtaget fra Huset ved Kirketorvet. Ja, der var meget for Bedstemoder at tage paa, og hun fik Brug for en god Del af sit Ungdomsmod at sætte ind i

Livets Kamp; thi Tiderne var trange, og hvor elskelig Bedstefader end kunde være, saa havde Kampen for Tilværelsen gjort, at han af og til kunde blive meget hidsig. Han havde haft det saa haardt i sin Ungdom, og da han omsider havde vunden et Kvindehjærte, og der gik fem Aar, inden han fik Samtykke fra sin Fæstemøs Forældre til at føre hende hjem, havde han mere end én Gang i sine Breve udtalt sin Frygt for, at han ikke skulde være god nok for hende. Og der kom Tider, da han trængte til sin Hustrus Overbærenhed. Da Sønnerne var blevne voksne, og én af dem, som tjente under ham og boede deri Huset, engang i Tankeløshed kom og bragte sin Fader en Melding i Tøfler og Slaabrok, havde den gamle nok ladet ham sætte i Hovedvagten, om ikke Moderen var gaaet i Forbøn for sin Søn. Det Liv, der nu var saa roligt, havde været som Elven i hans fjærne Hjem, der springer lige ud af Fjældet og bruser og skummer hen over Stenene, i det den driver mægtige Vandhjul og Hamre; men jo længere den kommer frem i sit Løb, jo roligere ruller den sine Bølger, om den end kan drive dem i sydende Hvirvel, hvor den møder Hindringer. Og tilsidst glider den som en dyb, rolig Strøm ud i Havets Favn. Saadan var der nu Ro over den gamle Mand, og da Guldkransen blev flettet om hans Hustrus Hoved, følte Slægt og Venner, at de to havde mere end blot tilbragt et halvt Aarhundrede sammen, de havde i Sandhed levet med hinanden. Det var ret betegnende, at da engang Sønnesønnen saa' de to gamle

efter Sædvane spasere med hinanden frem og tilbage i den lange fliselagte Gang og hørte dem kalde hinanden Far og Mor, spurgte han: Bedstemoder, hvor kan du dog være Bedstefaders Moder, og han dog din Fader? Thi de havde lært at bære hinandens Byrde.

Da jeg havde min Gang i Bedstefaders Hus, var de bevægede Tider længst svundne. Der var ingen Sønner hjemme, ingen Kostgængere heller, kun boede der ovenpaa, i den spidse Ende mod Kirketorvet, et Par gamle Jomfruer. Det sidste mandlige Væsen, der havde bot, havde ført Husets eneste Datter derfra som sin Hustru. Rygtet fortalte, at det nærmere Kendskab mellem de to var indledt paa en ejendommelig Maade. Da hun en skønne Dag sad i det aabne Vindue med sit Sytøj, blev hun overdrysset af en fin Askeregn. Himlen formærkedes ikke som ved vulkanske Udbrud; hvor kom det da fra? Det var Magisteren der oppe, som i al Uskyldighed kradsede sin Pibe ud. Der maa nok være undsluppet hende et Forundringsudraab eller lignende, saa han fandt sig forpligtet til at komme ned og gøre en Undskyldning for sin Uforsigtighed. Ved den Lejlighed opdagede han, at den livsglade Pige, hvis klare Sangtriller han tit havde undret sig over, kunde deltage i en fornuftig Samtale, og hun gjorde den ikke mindre mærkelige Opdagelse, at den stive, kejtede Hr. Magister havde et Par saa godmodige brune Øjne, at man ikke kunde andet end holde af ham, naar man saa' rigtig ind i

dem. Det blev et lykkeligt Ægtepar; hun lærte at bøde paa sin Mands Ubehjælpsomhed, og da trange Tider oprandt over dem, sang hun tit sin syge Mand i Søvn med sin klare Stemme, ja, den svigtede hende end ikke, da han laa paa det sidste, saa hun blev stærk nok til at synge ham ind i Evigheden.

Naar der kom fremmede, tog man oftest imod dem i den forreste Stue. Jeg véd ikke, om den ellers har haft noget mærkeligt ved sig; men jeg følte mig mest i en løftet Stemning, naar jeg kom der ind. Naar jeg siden har hørt om Paaskestemning, har jeg gerne følt mig sat tilbage til mine Bedsteforældres grønne Stue. Det hænger nok sammen med et lille Træk, som tit fortaltes. Husets ældste Søn, den samme, der var kommen saa galt afsted med hin Melling, laa en Gang af Skarlagensfeber. I Feberfantasi bød han, at Oppasseren, der sad oppe for at vaage, skulde gaa ud, og Karlen lod sin Løjtnants Ord. Men da man kom ind om Morgen, laa den syge paa Gulvet, hvor han havde svalet sin brændende Hede; men Sygdommen var slaaet ind, og han svævede længe mellem Liv og Død. Det var en Paaskemorgen, at der viste sig bestemte Tegn til Bedring; da lod den syge sig bære fra det lille mørke Kammer ved Siden, hvor han havde ligget, ind i den grønne Stue, og Orgeltonerne kom ind til ham fra det aabne Vindue og sang for ham om Liv og Glæde og Guds og Menneskers Kærlighed. Var end den grønne Stue det egentlige Stadseværelse, saa var der dog ogsaa en Sal, som aabnedes

ved store Højtider: den laa ogsaa paa venstre Side af Gangen, men i Husets brede Ende, ned imod Haven. Naar vi ellers fik Lov til at komme der ind, listede vi os gerne om paa Tærne; de nedrullede Gardiner og de mange Betræk gav Rummet et hemmelighedsfuldt Præg. Midt under Loftet hang en stor sleben Glaslysekroner, vi Børn betragtede den som en stor Kostbarhed. Salens Pragtstykke var for øvrigt en mægtig Divan med Skabe for begge Ender af indlagt Arbejde; blandt andet saa' man to brynjeklædte Mænd, af hvilke den ene forfulgte den anden. Da jeg kom saa vidt, at jeg hos Homer læste om Heltene Hektor og Akilles: „Stærk var Manden, som flygted', men stærkere den, ham forfulgte,“ da fik Skikkelserne fra mine Bedsteforældres Sofa Liv igen. — Ned fra Salens Vægge skuede mange ærværdige Billeder; der var Præstemænd og Offiserer i deres sorte og røde Kjoler, men skønt den ene af Præsterne blev kaldt Prælat, hvilket skulde betyde det samme som Biskop, saa brød jeg mig dog ikke nær saa meget om dem, som om to Riddersmænd; den ene af disse bar en blaa Brynje og høj Hjælm, den anden tænkte jeg mig staaende i Forbindelse med de bekendte sorte Riddere; men Hovedet var rigtignok blottet. Nu, derfor kunde han jo nok være draget Landet rundt med lukket Hjælm, men om han havde ladet sig male saadan, kunde vi jo dog endnu mindre kende Ligheden, end den Piges Kæreste, som fik et Billede af hende med en Stadsdragt, hun havde laant af Fotografens Kone;

det, sagde hun, har jeg gjort, for at han ikke skal kende mig. Den sorte Ridder var mere imødekommende end som saa; han havde bare for denne ene Gang taget Hjælmen af til Bedste for sine Efterkommere. Jeg bar i Stilhed paa min Kærlighed til de to, indtil jeg engang kom ind i Salen, da der var Rengøring. Som jeg nu vilde ret betragte mine Forfædre, der var satte ned paa Gulvet for at tørres af, opdagede jeg til min Sorg, at det var to gamle Damer, den ene med en meget høj opsat Kappe og blaa Silkekjole, den anden i højhalset sort Spenser. Ak ja, der er Tilfælde, hvor det er lykkeligere at komme nærsynet gennem Verden, end om man faar alt for meget at se. Som voksen havde jeg en Tid min Gang hos en Familie, som satte megen Pris paa et stort Oljemaleri, der hang over Sofaen, og som for mig havde Skikkelsen af en ærværdig Olding i Pelskappe, til jeg en skønne Dag kom saa nær til, at Oldingen blev til to legende Børn. Dengang kunde jeg tage mig Forvandlingen let, men med de to Riddersmænd, som blev til gamle Tanter, var det rigtignok en Skuffelse.

Men det er paa Tide, at vi gør Bekendtskab med Familiens sædvanlige Opholdsværelse. Dette Rum, der efter gammel Skik baade var Spisestue og Sovekammer, laa paa den anden Side af Gangen, men ligesom Salen ud imod Haven. Her stod Bedsteforældrenes Senge, omhængte med de snehvide Gardiner. Jeg mindes endnu som en Drøm fra min tidligste Barn-dom, at man engang puttede mig drivvaad ned i en

af dem og gav mig Vin og Kage. Det var, da jeg var kommen for nær ved en Vandtønde i Haven, der holdtes fuld af den forbiglydende Bæk. Det gav et Plask, et Par smaa Ben stak i Vejret, og et lille Menneskeliv vilde have været udslukt, hvis ikke min Fader var kommen til i samme Øjeblik. Saa blev da Barnet lagt i den varme Seng, hvor gamle Bedstemoder laa. Hun havde spist en giftig Musling og været Døden nær, men var nu ved at komme sig, og vidste ikke alt det gode, hun vilde gøre den lille, saa hendes betænksomme Datter, som ellers undte ham det godt nok, blev bange for, at Vinen skulde stige ham til Hovedet. Ja, det var rigtignok en kærlig Kone, min egen Bedstemoder; hun var saa mild og saa køn, som hun laa der med sit graa-sprængte Haar, der endnu havde ikke saa lidt sort i sig, skønt hun var noget oppe i Halvfjerdserne. Naar hun var paaklædt, skjulte hun det efter den Tids Skik under nogle sorte Silkelokker; men saadan som hun laa i Sengen, var hun dog langt kønnere, de graa Haar passede saa godt til det trofaste rynkede Aasyn. Hun gjorde meget af sine Børnebørn, skønt hun tit ikke kunde have dem i Stuen, men klagende udbrød: I tramper jo som smaa Føl, lille Børn! I sine unge Dage havde hun maattet finde sig i, at hendes Mand tog den førstefødte Søn og puttede ham i iskoldt Vand et Par Dage efter Fødslen, og det i Februar, for at hærde ham; men nu modsatte hun sig af alle Kræfter, naar denne hendes Søn gjorde, hvad han kaldte Hærdforsøg

med sine Børn. Hun vilde saaledes ikke taale, at de viste sig i hendes Hus med bare Arme, og da den ældste alligevel mødte frem med kortærmet Bluse, syede hun af blomstret Kattun et Par Ærmer, som han skulde have paa, naar han besøgte hende. Ja, hvor var hun god og kærlig, den gamle Bedstemoder! om det saa var de to sorte Katte, viste hendes Sindelag mod dem sig ogsaa under den nævnte Sygdom. Lægen havde opgivet Haabet om at bevare hendes Liv, og man ventede næsten hvert Øjeblik det sidste Aandedræt. Da kom pludselig hendes Ansigt frem bag Gardinerne, idet hun sagde: Far, du maa ikke glemme Kattene, naar jeg er død! — Her i Livet ligger Alvor og Latter tit hinanden nær, og jeg tænker, at Latteren her er kommen bag paa de tilstedeværende; men efter den første Forskrækkelse fik den vist Lov at lyde frit; thi det var godt at mærke, at Sygdommens Magt var brudt.

Lad os nu gaa ovenpaa for at gøre den gamle Oberst et lille Besøg paa hans Værelse. Vi Børn kom der saa gerne, skønt det sukkede i Trappen, naar man gik der op, som om der kunde være gemt allehaande Væsner, og skønt der var adskillige Pynter at klare, inden vi naaede Døren. Vi ventede at se lange Arme komme frem fra forskellige Steder og række efter os, saa det var altid som en Befrielse, naar vi fik drejet Laasen paa den frelsende Dør. Den gamle Herre sad for det meste i sin Lænestol ved det store Fyrretræs Skrivebord med et mægtigt Platinsvamps Fyrteøj. Hvor fik vi dog

høje Forestillinger om, hvad han kunde udrette, naar han med et lille Tryk fremkaldte den Ildtunge, som tændte hans Fidibus. Men han havde ogsaa mere haandgribelige Venligheder at byde os; snart var det Æblerne, der laa og snurrede paa hans Kakkelovn, snart var det Sukkerbrøds-kager eller Pebermynter; men der kunde rigtignok tit være noget Snustobak i Tilgift, og alt som Øjnenes Sekraft aftog, trængte dette Stof sig stadig mere ind paa uvedkommende Steder. Nu var den gamle Herre for det meste paa sit Værelse, naar han havde det vel. I de første Aar efter at han havde taget Afsked, havde han brugt at gaa lange Ture, til stor Ængstelse for dem der hjemme, da han glemte, at kun Afstandene var de samme som i hans Ungdoms Dage, men ikke hans Udholdenhed. Der fortaltes om den sidste Tur, han havde gaaet paa egen Haand, at Mørket var faldet paa, og Kræfterne svigtede ham saa aldeles, at han med Møje vaklede ind ad Fæstningens Port. Han gik da ind i Vagten og sagde til den vagthavende Underofficer: Kammerat, jeg kan ikke mere. Saa fik han en Mand med, som mere bar end fulgte ham. Siden vilde han nok gaa Ture, naar han kunde faa Følgeskab; men det kunde ikke altid ske; thi der hørte en vis Taalmodighed til at læmpe sine Skridt efter den gamle Mands. Men der var én, hvis Taalmodighed aldrig slap op, heller ikke, da den eneste Tur, hvorom der kunde være Tale, var at gaa frem og tilbage i den fliselagte Gang; da fulgte hans Hustru ham, som vi allerede véd, de mange langsomme Trin.

Men vi kom fra hans Studereværelse. Her fandt man ham sysselsat med meget forskellige Ting. Snart var det Hospitalsregnskaberne, han gennemgik som Formand for Inspektionen, snart kunde man se ham med sit store Brændeglas læse i den hebraiske Bibel, som han sammenlignede med Morten Luthers Oversættelse, snart læste han æstetiske eller videnskabelige Værker, men hvad det end var, gjorde han altid Udtog af det læste, saa at der efter hans Død fandtes store Stabler af disse Optegnelser. Men eftersom Synet svækkedes, var det jo blevet mindre og mindre med den Slags Ting. Derimod kunde han fremdeles pleje en Sanglærke, som hoppede i sit Bur i det lille Paaklædningsværelse ved Siden af Studerestuen, og sine Blomster. Han yndede især Balsaminer; det er sært nok, at den stive Blomst har faaet saa vellugtende et Navn, men det viser, at der i sin Tid vel maa have været mange, som delte hans Smag. Saa var der til enhver Tid af Aaret i Potter og Kasser Karse, den gamle Mands Yndlingsgrønt. Ja, der var hyggeligt og lunt og lyst oppe hos Bedstefader, han havde oplevet saa meget, og havde altid saa mange Historier at fortælle smaa og store. Pavserne udfyldtes af det lille løjerlige Væggeur med den korte, hurtige Perpendikkel. Men naar den gamle ret var kommen ind i Fortællingen, saa vi glemte at lytte efter Uret, og det pludselig gav sig til at slaa og snurre og hvæse, saa syntes vi, at det sagde: I maa ikke bryde Jer om andre end mig! Det mente nu maaske,

at der var ikke andet der oppe, som mindede om Tidens Gang, end det selv.

En Paaskedag havde vi Børn faaet Lov at gaa op paa Bedstefaders Stue, mens Paaskeæggene blev skjulte nede i Haven. Hvad enten nu den gamle har været træt den Dag, eller det har været Forventningen om de dejlige brogede Æg, som blev for stærk, nok sagt, det ældste af Børnene listede sig hen til Vinduet og saa', hvor FASTER nok saa omhyggelig lagde Æggene ned i Buksbomshækken, mellem Avriklerne og hvorsomhelst der ellers kunde være noget Slags Skjul. Da hun med triumferende Mine indbød os til at følge ned med i Haven, var den lille Synder for oprigtig til at tie med sine Iagttagelser, og saa blev vi da kommanderede ind i den grønne Stue, medens hele Ordningen blev gjort om. Men den Dag tænkte vi nok ikke paa Paaskeminderne, som knyttede sig til den grønne Stue.

Foruden Bedstefaders Lejlighed kendte vi der oppe egentlig kun til de forreste Værelser, hvor vi maatte gøre stadselig Visit hos de gamle Damer paa Nyaarsdag og paa deres Fødselsdage. Engang holdt ogsaa en Brodersøn Fødselsdag der oppe, og da beundrede vi en Mængde smaa Lys, som brændte i Kagen, og hvis Tal viste, hvormange Aar han var fyldt, men dette var mærkelig nok aldrig Tilfældet paa deres egne Fødselsdage. Forresten var de rigtig gode mod os Børn, og forærede os engang et udmærket naturhistorisk Værk med Kobbere, hvoraf der blot manglede det halve af Pattedyrene

og lidt af Fiskene. De andre Værelser stod endnu saaledes, som de var blevne indrettede i Husets livlige Dage, da de unge Herrer gik ud og ind. Havde vi dengang kendt Sagnet om Klintekongen, vilde vor Fantasi vistnok have indrettet disse Kamre til Aftrædelsesværelser for Klinteprinser, men nu vidste den ikke at finde noget Udtryk. Vi sneg os sky forbi Dørene; kun engang om Aaret stormede vi derind med Jubel; det var sent paa Efteraaret, naar Druerne skulde plukkes af den store Vinranke, der snoede sig op til Taget, saa at den klædte hele den brede Ende af Huset. Ingen af os var store nok til at betros at bukke sig ud af Vinduet, men vi vidste, at der alligevel tilfaldt os en Part, og Bedstemoder havde paa den Dag altid saa meget at fortælle om sit fjærne, solvarme Hjem, hvor Vinen groede paa Marken, og hvor Druerne var langt sødere end her, saa søde, at alle kunde faa Lov til at spise lige saa meget, de vilde.

Højere op kom vi Børn sjælden; det var kun en ganske enkelt Gang, at vi i et Anfald af Dumdristighed vovede os op paa Loftet, og tittede gennem Tremmer eller Dørsprækker ind i Kamrene, hvor der laa alt det unævnelige og ubeskrivelige Skrammel, som plejede at opdynges i gamle Husholdninger. Der var ogsaa Uniformer, som Trækvinden kunde svinge frem og tilbage, og forskellige Slags Vaaben, som forbigående Vogne bragte til at klirre. Saa var der ogsaa overvældende mange Bøger, nogle paa Reoler og nogle i Skred eller Stakke

paa Gulvet, og endelig nogle store Kasser, som sagdes at indeholde Familiearkivet. Men det forstod vi os ikke paa, og brød os derfor heller ikke om dem.

Saa meget hellere vilde vi ned i Haven. Da den ældste Pode var kommen saa vidt efter sit Bad i Vandtønden, at man mente, at Forskrækkelsen vilde være ham en gavnlig Læremester, saa han kunde betros til at gaa ene, fik han en skønne Dag ved Midsommerstid sin Bedstemoders Solhat paa og blev sluppen ud i Haven. Pludselig opdagede den gamle Kone til sin Forfærdelse, at Ribsene i deres første Rødme øvede for stor en Tiltrækning paa ham; men til hans Ære være det sagt, at han siden holdt sig, om ikke fra al forbuden Frugt, saa dog fra forbudne Ribs. Jeg tror, vi kan ikke blot synge, at ingensteds er Roserne saa røde — det gælder ogsaa om Ribsene, at der kan ligge et uforglemmeligt Skær over dem. Og hvor fandtes der vel saa søde Pærer og saa saftige Æbler, som paa de store Træer i Bedstefaders Have; og hvilken Bæk kunde vel fortælle saa mange Æventyr, som den lille Bæk bag Haven, om de duftende Enge, hvorfra den kom, mellem Mynte og Forglemnigej; og den lovede saa vist, at den nok skulde bære de Skibe, jeg betroede den, sikkert og godt ud i Havet. For andre kunde de se ud som Blade og Spaaner, men for mig var det Skibe af mange forskellige Størrelser.

Ak, det fik en brat Ende altsammen. Som vi i den anden Ende af Byen laa i vore Senge og

havde Kighoste, lød der i den mørke Vinternat Brandraab, Himlen farvedes rød, og snart fik vi at vide, at Ilden var lige ved Siden af Bedstefaders Hus. Hvad der kunde bringes ud, blev bragt ud, men i hvilken Tilstand! Det store Hjørneskab i den grønne Stue var sat ud paa Hovedet med alle Glas og Kopper, saa der kun fandtes sørgelige Levninger af det dejlige Stel, som var købt paa en Avktion efter Enkedronningen. Af Lysekronen, som vi havde beundret, fik vi Stumperne at lege med. Lærken blev reddet ud paa Kirketorvet, hvor den om Morgenen fandtes frossen ihjel i sit Bur. Ikke saa faa Klædningsstykker blev reddede af Personer, som mente, at deres rette Plads var paa Kroppen af dem selv, og paa den Maade gik adskillige Genstande tabte. Selve den skrøbelige Bygning havde lidt saa meget ved Slukningsanstalterne, at Bedstefader bestemte sig til at sælge den til Nedbrydning. Da vi fik Lov at komme ud efter Kighosten, var vor første Vandring til det gamle Hus, men det var øde og tomt, og faa Dage efter begyndte Nedrivningen. Træerne i Haven huggedes om, Vinranken maatte ogsaa bort, det ene Skillerum faldt efter det andet, Bjælker og Planker løsnedes stønnende fra deres hundreaarige Forbindelse og styrtede bragende ned; det eneste, som blev tilbage, var de to sorte Katte; de vilde ikke følge med Herskabet til det ny Hjem. Det var bittert at se Ødelæggelsen, men vi maatte følge den Skridt for Skridt, til Tomten var ryddet. Hvad der mildnede

min Sorg var, at da der var taget fat paa den store Bygning, som nu skulde rejse sig paa den Plads, hvor baade det gamle Hus og begge Nabo-husene havde ligget, tog min Fader mig en Dag hen paa Byggepladsen, og lod mig lægge en Sten i Muren; det var paa det Sted, hvor Salen havde staaet med Forfædrenes Billeder. Derved fik det nye først ret sin Plads paa Grundvolden af det gamle. Men det var fremmede, som kom til at bo der, og mine Bedsteforældre flyttede kort efter fra Byen.

Mere blivende Betydning fik det derfor, at de store Kasser med Breve kom hen i vort Hjem. Der gav jeg mig til at sysle med dem. Først var det især de mange røde og sorte Segl, der øvede en vis Tiltrækningskraft paa mig, siden fik jeg Smag for det, de engang havde tjent til Lukke for, og saaledes blev disse Kasser til Skatkamre, hvorfra den følgende Fremstilling er hentet.

Bedstefaders Ungdoms- historie.

1. Hans Barndom og Flugt.

rederik Carl Wagner, død den 5te Juli 1847 i Husum som forhenværende dansk Oberst, Ridder af Danebroge og Danebrogsmand, var født den 17de Marts 1766 i Königsbronn i Würtemberg, hvor hans Fader med den for Resten temmelig beskedne Titel af Faktor forestod et Staten tilhørende Jærnværk. Der er store Masovne og et mægtigt Hammerværk, som drives af en mærkelig Kilde, efter hvilken Byen har faaet sit Navn. Faderen følte sig som Stedets anseligste Embedsmand, og førte et stort Hus; Moderen, en elskelig Kvinde, døde allerede, da Sønnen gik i sit tredje Aar, og det varede ikke ret længe, før han fik en Stedmoder. Denne var i alle Maader en Modsætning til den første Kone; hun var en grovkornet Natur, af et hæftigt Sind, og temmelig indskrænket. Manden yndede Selskabelighed, og var Mester i at underholde sine Gæster; hun

følte sig derimod bedst til pas i sit Køkken. Hans Ønske var det, at Døttrene skulde opdrages til at gøre Huset Ære i Selskabslivet, for hende var det Hovedsagen, at de kom til at bestille noget, og det lykkedes derfor ikke Faderen at faa Damer ud af dem.

Fruen viste sig aldrig ved Taffelet, før ved Deserten eller først ved Kaffen, og da maatte Husets Venner tit ønske, at hun hellere var bleven borte; thi den lille Bys Indbyggere bestod af to Partier, og af disses Navne lader det til, at det ikke just var store Interesser, som havde fremkaldt Spliden, thi man kaldte dem for Spøg Faktorierne og Anti-faktorierne. Naar Talen faldt paa nogen af disse sidste, kunde det nok ske, at Fru Faktorinden tabte Ligevægten og udtalte sig meget hensynsløst og aabenmundet. Man sagde derfor, at Modpartiet sendte Spejdere, for ved slige Lejligheder at faa ud af Konen, hvad hendes Mand var for klog til at komme frem med. I det daglige Liv var der for meget ved hendes Person, der stødte Skønhedssansen, til at Manden kunde føle sig hyggelig i sit Hjem, og derved næredes den Strængighed og Pirrelighed, som var ham medfødt. Under alt dette har der hos Wagners Stedmoder været en vis Godmodighed og Retfærdighedsfølelse. Da han engang led af et slemt Udslet i Hovedet, plejede hun ham med en beundringsværdig Taalmodighed, og mer end én Gang løb hun ind imellem ham og hans Fader og opfangede de Barnet tiltænkte Slag. Hun sørgede ogsaa omhyggelig for

hans Klæder; da han blev sendt ud af Huset, var det hende selv, der havde syt hvert Sting paa de 16 Skjorter, han fik med.

Efter Omstændighederne maatte det vel betragtes som heldigt, at Wagner alt i en tidlig Alder forlod sit fædrene Hjem. Da Stedmoderens Fader boede i Gøppingen, hvor der var en god Latinskole, blev Wagner sat der i Huset. Hvor gammel han har været, kan jeg ikke sige, men det maa have været tidlig, thi jeg mindes fra min Barndom, at han engang rystede paa Hovedet af, at jeg som otte Aars Dreng endnu ej havde begyndt at lære Latin. Efter sin Konfirmation blev han, fjorten Aar gammel, sat i en Opdragelsesanstalt, i det gamle Kloster Denkendorf. Disse Opdragelsesanstalter, eller som de kaldtes Seminarier, var saaledes indrettede, at hvert Hold kun blev paa ét Sted i to Aar. Da Wagner var færdig i Denkendorf, og havde bestaaet Afgangsprøven i Hovedstaden, skulde han vælge, hvilken Vej han vilde slaa ind paa, da det derefter skulde rette sig, hvor han kom hen de to sidste Aar, før han blev Student. Han havde mest Lyst til at være Læge, men Stedmoderen vilde have ham til Præst, og derfor kom han ind paa det „gejstlige“ Seminar i Maulbronn. Som han allerede havde efterladt sig et godt Efternæle for sin Dygtighed i Gøppingen, var han ogsaa mellem de fremmeligste paa Opdragelsesanstalterne. Det Hold, der havde fundet sammen i Denkendorf og tildels fulgtes til Maulbronn, bestod af ualmindelig begavede Ungersvende, men der har

rimeligvis været mere end én, som ikke følte sig paa sin rette Hylde. Man morede sig, man gjorde Gæld, naar man da ikke var rundelig udstyret med Lommepege, man fandt paa allehaande Løjer, og digtede saaledes en Komædie, hvor en af Seminariets Lærere var den fornemste Person. Hovedmanden i Forfatterskabet var ingen andre end Wagner. Da han kort efter skulde hjem i Høstferien, løsnede han en Fjæl i Gulvet i sit Kammer og gemte Komædien der, men saasnart han var rejst, blev han bange for, at nogen skulde finde den. Ligeledes frygtede han for, hvad hans Fader vilde sige til, at han havde brugt for mange Penge. Dertil kom endnu, at han ikke havde mindste Lyst til at være Præst, og man kan ikke undres over, at en Knøs paa 17¹/₂ Aar ikke fandt Behag i for stedse at skulle være bunden til en Stand, som han ikke selv havde valgt. Derimod stod hans Hu til Krigens Æventyr og Bedrifter. Den nordamerikanske Frihedskrig havde raset adskillige Aar, og skønt Freden lige var slutet, blev Kurfyrsten af Hessen ved med at sælge Soldater til Engelskmændene, som dermed udfyldte deres Rækker i Amerika. Mulig er Wagners Lyst til Krigsstanden bleven næret ved at se paa et legemsstort Billede, som hans Fader havde ladet male af ham selv, da han var 3—4 Aar gammel, i Hnsaruniform. Det er endnu en saare almindelig Skik i Tyskland at klæde sine Børn ud i Soldateruniform, ligesom man hos os giver dem Matrostøj paa. De færreste Forældre vilde vel blive glade, om de kunde

forudse, at deres Børn, naar de kom til Skels Alder, vilde vælge denne Dragt. Men vi maa vende tilbage til Karl Wagner, der var kommen hjem til Königsbronn i Ferien; han tog atter den fortvivlede Beslutning at rømme af Landet og lade sig hverve af Hesserne. Det blev et afgørende Vendepunkt i hans Liv, og skønt han, som vi alt har hørt, opnaaede en anset Stilling, var der dog ligesom noget, der sønderbrødes i ham, for aldrig mere her i Livet at læges. Han kunde ikke udholde at fortælle om sin Flugt og de Begivenheder, som stod i Sammenhæng dermed. I hans høje Alder prøvede nogle Gange hans gifte Børn at lokke Fortællingen frem hos ham, men hver Gang brast han i Graad og maatte bryde af. Heldigvis havde han allerede 1792 i sine Breve fortalt sin Fæstemø det hele, og i det følgende meddeles hans egne Ord i Oversættelse, med Bibeholdelse af de ejendommelige Overskrifter. Begyndelsen er fortæret af Fugtighed. Han har beskrevet sit Ophold i Maulbronn og Ferierejsen, og bliver da ved:

— — Høstferien nærmede sig sin Ende. Min Fader sagde, at jeg skulde vise ham mit Regnskab, men jeg viste ham kun de smaa, ikke de store Regninger. Den Dag, jeg skulde rejse, gav han mig Pengene, og var saa god, at han igen spurgte mig, om jeg ikke skyldte mere bort. Endnu havde det været Tid at sige til, men Karl sagde forhærdet Nej. Hvilket forfærdeligt Øjeblik! Havde jeg bekendt, havde jeg taget mod en haard Irettesættelse eller

maaske legemlig Revselse, saa var jeg selv sluppen for megen Elendighed, og havde skaanet mine Forældre for al den Sorg, jeg gjorde dem. Forhærdet gjorde jeg mig færdig til at rejse.

Rejse til Heidelberg,

15de til 20de Oktober 1783.

Rejsen gik første Dæg til Gøppingen, og Dagen efter til Stuttgart, hvor jeg tog ind i Sorte Ørn. Her blev jeg om Aftenen fuldt enig med mig selv om, at jeg for at slippe for Skam og Skændsel vilde gaa til Amerika med de hessiske Tropper. Jeg lukkede min Vadsæk op, og tog kun to Skjorter med. Hvor dumt! Dem bandt jeg i et Lommetørklæde, og gik saa i Seng. Min Sjæl gennemgik den Nat i Drømme mange Optrin, som jeg nu har glemt. Dagen efter, den 17de Oktober, lejede jeg en Hest fra Stuttgart til Enzweihingen, tog ind paa Gæstgivergaarden og bad om at faa en Vogn til Pforzheim (i Baden.) Postmesteren sendte mig den Besked, at han ikke kunde lade mig faa Vogn uden at kende mit Navn, da det stundom skete, at Elever rømmede fra Akademiet og lejede sig en Postvogn her. Det var ham derfor paalagt at spørge alle Rejsende om deres Navn og Stilling. Jeg opgav da et fremmed Navn, i det jeg udgav mig for at være Skriver i Heidenheim (nær Königsbronn), og at jeg vilde besøge en Ven i Pforzheim. Postmesteren var tilfreds dermed, og lod spænde for. Ved Illingen mødte jeg Økonomens Pige fra Maulbronn. Jeg holdt mit Lomme-

tørklæde for Ansigtet og sagde til Kusken, at han skulde faa gode Drikkepenge, om han vilde smøre paa Hestene. Sært nok, at jeg skulde have dette Møde paa Skillevejen mellem Maulbronn og Udlandet! — Min Fader havde givet mig Breve med til mine Foresatte, dem brød jeg nu og rev dem i Stykker, for at de ikke skulde blive fundne hos mig. Denne Forbrydelse piner mig endnu, og det falder mig svært at bekende den. Endelig kom jeg til Pforzheim. Mit Hjærte var tungt ved at fly fra Fædrelandet, og dog forestillede jeg mig Fremtiden saa straalende. Jeg blev om Natten i Postgaarden, og rejste Søndag den 18de Oktober med Ekstrapost til Durlach og derfra til Karlsruhe, hvor jeg tog ind i Darmstädter Hof. Der spiste jeg til Middag i stort Selskab, og saa' om Eftermiddagen Staden, Slottet og Fasanhaven. Den 19de tog jeg med Ekstrapost til Bruchsal, spiste til Middag i Rosen, bestilte igen Vogn og kom om Aftenen til Heidelberg, hvor jeg tog ind i Oksen, for at vente paa den Dagvogn, der gik til Frankfurt.

Den 20de spurgte ved Middagsbordet en af de Rejsende, om nogen vilde følges med ham til Schwetzingen for at se Slotshaven der. De fleste havde allerede været der, saa han fik ingen andre med sig end mig. Vi kørte altsaa straks efter Bordet til Schwetzingen, og saa' der den dejlige Have med engelske, tyrkiske, franske og kinesiske Anlæg, Perspektiver, Springvand, Billedstøtter, tyske, romerske og græske Oldsager, dejlige Udsigter og andre Herligheder, meget mere end jeg kan opregne. Dette

var det kønneste, jeg fik at se paa min æventyrlige Rejse, og jeg kan kun tænke med Fornøjelse paa denne lille Tur. Min ukendte Ledsager, som allerede havde været her før, var saa venlig at vise mig alt. Han lod til at være grundig inde baade i Bygningskunst, Malerkunst, Gudelære og Plantelære. Forresten talte han meget nedsættende om mit Fædreland. „Saadanne Kunstsager har De vel ikke set i Deres Fædreland?“ — „Jo“, svarede jeg, og talte om de mange Slotte i Stuttgart's Omegn, og det militære Akademi. „Jeg har ogsaa været der engang“, sagde han, „og har set det altsammen; men der er ingen Hold i det; det er Gøgl og Flitterstads, der sætter Blaar i Øjnene paa de Uvidende.“ Jeg følte mig fornærmet, tav og lod Pfalzeren, eller hvad Landsmand dette stolte Menneske kunde være, tale som han vilde. Hovedgrunden til at han saaledes nedsatte, hvad der stod højt hos mig, var vel, at jeg i min Uerfarenhed viste mig barnagtig fortabt i de sjældne Ting, jeg her fik at se. — Da jeg om Aftenen kom hjem, regnede jeg efter og fandt, at Turen til Schwetzingen havde kostet mig over 5 Gylden (henimod 8 Kr.)

Apostlenes Befordring. Guds Finger.

21de til 24de Oktober 1783.

Om Morgenen Klokken 7 den 21de Oktober bad jeg Værten, om jeg maatte faa min Regning. Efter at den var betalt, var der kun en 4 Gylden (omtrent 6 Kroner) tilbage i min Pung. Naar man

husker, at jeg kørte i Ekstrapost fra Enzweihingen til Heidelberg (omtrent 16 Mil), gav Kuskene gode Drikkepenge, og allevegne levede højt, saa kan man nok indse, at min Beholdning, der havde beløbet sig til lidt over 50 Gylden (80 Kroner), ikke kunde slaa længere til. Jeg maatte derfor opgive Tanken om at køre med Dagvognen de elleve Mil til Frankfurt. Det var en ikke ringe Ydmygelse for den forhenværende Hr. Alumnus at maatte vandre til Fods. Jeg bildte Værten ind, at jeg ikke længere kunde vente paa Postvognen, bød ham Farvel og gik ud af Huset med min lille Byldt som en anden Haandværkssvend. Jeg gik over den Bro, som Neckarfloden Aaret efter bortrev ved sin Oversvømmelse, kom i Mørkningen til Benzheim, og laa om Natten hos en Gæstgiver i Forstaden. Undervejs havde et løsagtigt Kvindfolk villet forføre mig, men jeg var for ung og blufærdig til rigtig at kunne forstaa hende; da jeg var mistænksom mod alle og var tilbøjelig til i enhver at se en Forræder, saa sørgede jeg snart for at slippe for hendes Selskab. Det var første Dag i mit Liv, jeg gik 4 Mil paa mine Ben. Ogsaa en Vise lavede jeg, men den har jeg tabt; det gør mig egentlig ondt, thi jeg mener nok, den var betegnende for min Stilling.

Den 23de gik jeg til Allerheiligen, en Landsby paa den anden Side af Darmstadt. Vejen gik til dels gennem Bjergene, og Egnen var henrivende skøn. Tit satte jeg mig mødig ned, overvejede, hvor megen Sorg jeg gjorde mine Forældre ved at

rømme bort, og hvilken Skam det vilde være at blive indhentet. Derved sporedes jeg til at fordoble mine Skridt.

Den 24de Oktober var den Dag, paa hvilken jeg solgte min Ære, min Lykke og min Frihed, og det for 9 Gylden. Først gik jeg til Sprendlingen, en Landsby, som ligger en god Mil fra Frankfurt. Allerede i Allerheiligen havde jeg hørt, at dér laa hessiske, danske, præjsiske og kejserlige Hververe. Jeg gik ind i Kroen for at træffe en hessisk Hverver, som kunde skaffe mig til Amerika. Da Værten bragte mig en Flaske Landvin, spurgte jeg, om der var Hververe; Værten, som var en rigtig Gavtyv, sagde Ja, gik ud og hentede saare mod mit Ønske en præjsisk Hverver. Denne kom straks efter ind ad Døren. „Velkommen!“ sagde han; „Hr. Vært, lad os faa et Glas Brændevin!“ (til mig): „Maa jeg byde Dem en Snaps, Herre?“

Karl: „Nej Tak, jeg drikker ingen Brændevin.“

Hverver: „Det gør mig ondt, at jeg ikke kan være til Tjeneste. (Tager sit Glas igen tilbage): Med Forlov, hvor kommer De fra?“

Karl: „Fra Würtemberg.“

Hverver: „Hvad Profession driver De?“

Karl (med et flovt Smil): „Ingen; jeg vil besøge en Købmand, som er min Fætter.“

Hverver: „Ja saa. (Kniber mig i Kinden). Kunde De nok have Lyst til at tjene Hans Maje-stæt Kongen af Prøjsen?“

Karl: „Herre, dertil er jeg meget for ung og for lille“

Hverver (ligeegyldig): „Nu, vi kan jo sé. Hvor gammel er De da?“ (tager et præjsisk Maal ud af sin Lomme og hænger det paa Væggen).

Karl: „Noget over 17 Aar.“

Hverver: „Med Forlov, maa jeg maale Dem. (Maaler mig). Tre Tommer og en Streg. (Trækker paa Skuldrene). Lovlig lille; men De er ung og kan endnu vokse; hvad vil De have i Haandpenge?“

Karl: „Jeg tror, det er Deres Spøg; jeg har jo endnu ikke talt et Ord om Haandpenge eller om at blive Soldat.“

Hverver: „Men De lod Dem jo maale, og jeg kan nok se, at De ikke just har stor Ulyst. Forresten kan De regne det som en stor Ære at komme til at tjene Frederik den Store. Bi lidt, nu vil jeg synge Dem et Par Viser om vor Monark. (Nu gav han sig til at brøle nogle Viser af fuld Hals). Vi har endnu kønnere Viser om gamle Frits, dem skal jeg synge for Dem. Maa jeg have den Ære at følges med Dem til Frankfurt og synge under Vejs.“

Karl: „Nu gaar jeg straks.“

Hverver: „Det er sandt, De har vel Pas?“

Karl: „Nej, det har jeg rigtignok ikke.“

Hververen (smiler): „Saa kommer De heller ikke ind i Frankfurt, men bliver arresteret ved Porten.“

Karl: „Aa, det har ikke noget at sige, min Fætter i Frankfurt skal nok holde mig fri for al Ulejlighed. (Imidlertid var jeg ikke vel til Mode ved Sagen, og før jeg skulde blive fanget i Frankfurt, hvor jeg ingen Fætter havde, ingen Sjæl kendte,

saa vilde jeg hellere beslutte mig til at blive præjsisk Soldat). — Hr. Vært, hvor meget skylder jeg?“

Hverver: „Herre, tal ikke derom! Vi har endnu Tid nok, lad os dog endnu blive her lidt og drikke gamle Fritses Skaal.“

Karl (med rask Beslutning): „Ja vel, det har jeg ingenting imod.“

Hverver: „Ja, det kan jeg lide. (De klinker, han tager Hatten af). Kong Frederik af Prøjsen leve! (Vi drikker). Ja, det kan jeg lide, nu, min Ven, hvad vil De da have i Haandpenge?“

Karl: „Herre, giv mig, hvad De vil. 50 Gylden, saa er jeg Deres.“

Hververen (trækker paa Skuldrene): „50 Gylden! Herre, hvad tænker De paa, saa lille som De er, ja om De vilde nøjes med en Louisdor (lidt over 14 Kr.), det lod sig høre.“

Karl: „Det kan være det samme, giv mig hvad De vil, saa er jeg Deres Rekrut.“

Hverver: „Godt! (han giver mig Haanden). Hr. Vært, en Flaske Vin mere, og naar vi har drukket den, saa vil vi gaa til Frankfurt. Der faar De Pengene hos Hr. Major v. Kurtz, som ogsaa staar i vort Regiment.“

Efterat vi havde drukket, gik vi til Frankfurt, eller rettere til Sachsenhausen, gik ind i et Værts- hus og drak et Krus Øl. Hververen gik ud og lod mig være alene i Stuen. Nogle Minutter efter kom han ind igen med en anden Hverver, som havde en rød Kjole paa, og sagde til ham: „Her er Deres

Rekrut. " Nu gik Prøjseren sin Vej. Den røde Hverver lod en Feltskær syne mig, og skrev en Erklæring eller Kapitulation, som han rakte mig, for at jeg skulde skrive under. Jeg gennemlæste den, og blev ikke lidt forbavset, da jeg læste følgende: „Efterdi Foreviseren heraf, Frederik Carl Wagner, født i Würtemberg, Lutheraner, ingen Profession, frivillig har forpligtet sig til at tjene Hans kongelige Majestæt til Danmark og Norge for 9 Gylden Haandpenge som Soldat i 10 Aar o. s. v.“

„Hvad er det for noget?“ sagde jeg, idet jeg var nær ved at falde omkuld, „jeg er prøjsisk Soldat og ikke dansk. Hvad er det for fordømte Kæltringestreger!“

„Aa“, sagde Rødkjolen. „vær kun rolig, lille Herre, og tak Gud for, at De er falden i vore Hænder. Prøjserne har en svær Tjeneste; tak Gud for, at De er falden i vore Hænder. Opfører De Dem godt, kan De gjøre Deres Lykke.“ Jeg gav mig til at skælde voldsomt ud paa den prøjsiske Hverver, men nu er jeg ikke længere vred paa ham for hans Bedrageri. Han var om sig for at tjene lidt; jeg var for lille til at blive prøjsisk Soldat, og derfor solgte han mig til Danskerne. Jeg blev nu bragt til Hververstuen, som var en Samlingsplads for Menneskehedens Udskud. Her var der fallerede Købmænd, Soldater, som var rømte fra Kejserens, Prøjsernes og Franskmændenes Hær, liderlige Haandværkssvende, Studenter, Kvægdrivere, Tiggerknøse o. s. v. Der var ikke en eneste blandt dem, som

var kapret uskyldig. Denne Menneskehedens Blomst bød mig velkommen ved at sige: „God Aften, Hr. Broder! til Lykke, hid med Indskudet!“ Hververen forklarede mig, at det var Skik paa Hververstuerne, at hver ny gav sine Kamerater en Gylden at drikke op. Jeg gjorde det, men Brodertitlen og disse gemene Karles grimme Talemaader var som Torden-slag for mit Hjærte. „Aa Gud!“ tænkte jeg, „hvor vi dog er forskellige! Hvad for et Selskab er du dog kommen i!“ Men tilsidst blev jeg vant dertil, og lærte at tude med Ulvene. Det var godt, at vi al'erede kom til at rejse Dagen efter, men saa begyndte min Elendighed paany.

2.

Desværre fattes Beretningen om „Transporten“ til Viborg, der varede en Maaned; men derimod findes et Hefte med Overskrift:

Karls Tildragelser som Musketér

fra 26de November 1783 til 20de Februar 1786.

Den 27de November om Middagen trak Rekruterne Lod ved Parolen. Jeg kom til at staa i det Kompagni, der førtes af Kaptejn Banner, som dengang opholdt sig med Orlov i København. Om Eftermiddagen fik vi vor Mundering. Det var mig næsten umuligt at slæbe min hjem i mit Kvarter,

Bøssen og Bajonetten vejede et Lispund; i de første Dage var der ikke Tale om, at jeg kunde bære den i én Haand. Selv de raaeste Soldater følte Medlidenhed med mig og betragtede mig som et uskyldigt Menneske. Min Kvartervært og hans Kone sagde tit: Stakkels Fyr, hvor ung han er, og allerede i den syndige røde Kjole! De lagde deres Medlidenhed for Dagen ved at byde mig Brændevin, men dengang kunde jeg ikke engang taale Lugten deraf, og lærte først at drikke det over to Aar senere. Mangen god Aften sad jeg i Kakkelovnskrogen og græd over min Skæbne. Til Slof fik jeg en gammel Soldat ved Navn Werder, Thüringer af Fødsel. Han hjalp mig til at blive ren, lærte mig at pudse og hjalp mig med Raad og Daad. For 6 Aar siden tog han sin Afsked, og paa min sidste Rejse havde jeg besøgt ham, om jeg havde kunnet faa Postvognen til at holde; jeg kom forbi hans Fødeby i kun en Fjerdingvejs Afstand, og det gjorde mig grumme ondt, at jeg maatte videre. — En af de allerførste Dage kom en helt ung Soldat til mig og bad mig om at laane ham min Lønning, 20 Skilling Danske (omtr. 75 Øre), som han vilde bringe mig igjen om Aftenen. Han bad mig saa inderlig derom og bandede saa kraftigt derpaa, at det ikke var mig muligt at staa imod. Da Werder kom hjem, sagde jeg, at Geske havde slaaet mig en Plade for min Lønning. Ja, sagde den gamle, nu faar du se, hvordan du kan komme gjennem disse 5 Dage. Geske er Slyngel og betaler dig aldrig. Lov mig

nu, at du aldrig vil laane noget Menneske Penge eller andet af hvad du har! — Werder fik Ret. Karlen kom ikke med Penge, og hvad der var det værste, Werder, min Hjælper i Nøden, blev pludselig udkommanderet for at sætte efter Desertører. Saa længe jeg endda havde det tørre Kommissbrød, udstod jeg Ulemperne med meget Mod. Aa, tænkte jeg, der er dog mangan én, som maa sidde i Arrest paa Vand og Brød; Vand og Brød er dog bedre end slet ingenting. Fire Dage nøjedes jeg dermed; den fjerde Dags Middag spiste jeg Resten af mit Brød. For nu ikke at savne Aftensmaden for meget, gik jeg allerede i Seng Klokken 4, og drømte sødt om alle de Herligheder, som hører til et Maaltid i mit Fædreland. Dog vaagnede jeg tit, men faldt hver Gang i Søvn. Nu blev det Morgen, og Sulten tog til. Nogle faa Brødsmuler laa endnu paa Bordet, jeg rejste mig, samlede dem sammen og spiste dem med Begjærlighed; derpaa lagde jeg mig igen. Nu kom jeg i Tanker om Fortiden, og mindedes, hvor syndig jeg tit i Klosteret omgikkes med Brødet, og naar fattige bad mig om noget, hellere kastede det for Hundene, end gav dem det. Stuepigen sagde engang til os: De unge Herrer skulde dog tænke Dem lidt om! der kommer nok den Tid, da De længes efter det kære Brød, som De nu smider i Hovedet paa hverandre og kaster for Hundene. Ja sandelig, hun fik Ret! Disse Tanker førte mig til bittert at angre min Letsindighed. Vel følte jeg, hvor stor en Fristelse en sulten Mave kan føre os i,

men da jeg var staaet op Klokken 10, bad jeg inderlig til Gud under mange Taarer, og følte mig saa styrket ved Bønnen, at det end ikke faldt mig ind at skære noget af min Slofs Brød, som laa i hans Rum. Derimod tænkte jeg paa at gaa til Kaptejnen og klage over den Karl, som havde skilt mig ved min Lønning paa en saa nederdrægtig Maade; dog opgav jeg Tanken, da han netop var Furerskytte (Oppasser) hos Kaptejnen. Med sænket Hoved og Blikket rettet mod Jorden sad jeg paa en Bænk. Pludselig blev Døren lukket op, og en Underofficer af samme Kompagni kom ind og sagde: Wagner, kom om med til mig! — Gud, tænkte jeg, skal jeg nu arbejde, og jeg er saa mat, at jeg næsten ikke kan staa paa Benene. Vi traadte ind i hans Stue; Konen kom ind med en Skaal Suppe og sagde: Spis nu med, Wagner! Der var ogsaa lagt en Træske og et Par Stykker Brød hen til mig. Jeg blev overvældet af mine Følelser, saa Taarerne trillede ned i Skeen, og sulten som jeg var, havde jeg endda ondt ved at spise. Det var den første varme Mad, jeg nød i 5 Dage. Da Underofficeren saa mine Taarer, maatte jeg fortælle ham, hvordan det var gaaet. Baade han og hans Kone følte inderlig Medlidenhed og vilde trøste mig, men kom til at rive mere op i Saarene, som det saa tit gaar. Men der var mange, som viste mig Venlighed; ogsaa den Underofficer, som lærte mig at eksersere, var god imod mig; han lod mig en hel Maaned se paa de andre, for at jeg kunde hvile efter den lange

Marsch og komme til Kræfter. Maaske hans foresatte har befalet ham det, men han havde alligevel godt kunnet pine og plage mig, saa jeg føler mig i Taknemmeligheds Gæld til ham, den gode Mand. Nu er han deserteret; han var for Resten af god Familie, fra Mainz, og hed Nau.

Da jeg en Dag spiste i Marketenderiet for mine to Skilling Danske, var der en Hoboist, der blandt andet talte om en Kamerat, der hed Silbereisen. Jeg spurgte, hvad han var for en Landsmand, og fik til Svar, at det var en Würtemberger. „Ja, saa kender jeg hans Søster, som er gift med en Forvalter i Gøppingen; jeg har gaaet i Skole med hendes Børn.“ Silbereisen fik dette straks at vide, og sendte Bud efter mig; i 20 Aar havde han intet hørt fra sit Hjem, saa han blev glad ved mig. Han satte sig straks ned at skrive, og spurgte, om jeg vilde lægge et Brev inden i hans; det gjorde jeg da, og skrev til min Fader saa angergivent, som vel en Søn kunde skrive til sin Fader, og idet jeg lovede Bedring. Silbereisen indbød mig nu til at spise hos ham to Gange om Ugen, og Bekendtskabet til ham blev mig til megen Gavn. Han er en gammel Mand, født i Stuttgardt. Han var Skriver i Kannstadt, men løb sin Vej, og blev to Gange kejserlig Soldat, én Gang brunsvigsk, saa württembergsk; den frie Rigsstad Frankfurt har han ogsaa tjent, kom dernæst til Spanien som Hoboist; deserterede fra Malaga ud paa et dansk Krigsskib, som skulde være med til at belejre Algier, og traf der paa Skibet sin ældre

Broder, der dengang var Sergeant, men nu sidder i en god Stilling som Husejer. Silbereisen traadte ind i den danske Hær som Hoboist. Da jeg lærte at kende ham, havde han min Ven, nuværende Løjtnant Schrøder, i Lære, for at uddanne ham til Furér. Han gav mange Musiktimer, var ogsaa bekendt som en dygtig Regnemester, og havde en hel Del Skriverier for 4de Kompagni, mere end han kunde overkomme. Han satte mig da til at skrive Regninger af, og derved blev jeg ikke blot holdt borte fra daarligt Selskab, men kom ogsaa til at lære Dansk.

Deu 2den Februar 1784 kom der et Brev fra min Fader til Silbereisen, og deri et Par Linier til mig. Han priste Forsynet, som havde ført mig paa en saadan Vej, at jeg kunde komme til at gaa i mig selv. Det var godt, at jeg var kommen til at indse, hvor stor Forskel der var paa min forrige og min nuværende Stand. Naar jeg opførte mig godt, vilde han ikke lukke sit Faderhjærte for mig. Han bad Silbereisen tage sig af mig og sendte ham en Dukat til Postpenge. Mærkelig nok var Dukaten falden ud af Brevet, men vi fandt den i Maaneskin i Sneen paa Gaden nær ved Posthuset Klokken 10 om Aftenen. Silbereisen blev ved at tage sig af mig, jeg kom til at spise hos ham hver Dag, og blev bestandig dygtigere til mit Skriveri. Jeg maa her fortælle et lille Træk, der viser, hvor ædelsindet Schrøder var. Silbereisens Kone nedkom ved denne Tid med et Pigebarn. Hun var en rædsom Kvind, som tit kunde ligge og være fuld

i 3—4 Dage. Hvad skulde der saa blive af Barnet? Silbereisen kunde i denne Tid kun være lidt hjemme, altsaa maatte Schröder og Karl være Barnepiger, ellers havde den lille umulig kunnet leve. En Dag tog Schröder Svøbet af Barnet for at vaske det. Min Næse var endnu for fin, jeg vilde ikke røre derved, men Schröder sagde ganske sagtmødig: Du maa hjælpe, Karl, det er en Barmhjærtigheds Gerning, Gud vil lønne os derfor. Jeg overvandt mig da og hjalp med, vaskede og tørrede og vuggede skiftevis med Schröder. Hvor højt stod han dog over mig i Menneskekærlighed! Selvfølgelig kunde vi ikke gjøre det saa godt, som du og dine lige; men vi gjorde det efter Evne, og jeg mærkede, at jeg havde godt deraf. Naar vi madede lille Frederikke eller ydede hende anden Opvartning, sagde Schröder tit: Jeg vilde give en Maanedes Lønning for, at vore Forældre kunde se os under disse Omgivelser! — Engang maatte jeg væрге Barnets og mit eget Liv mod det Bæst af en Moder; hun stod med en opløftet Økse, jeg med min blanke Musketersabel. Ja, Karl har gennemgaaet mange Optrin i sit Liv; men det hørte vel altsammen til, for at den vilde Knægt kunde blive forbedret og komme til at gaa i sig selv. — Sidst i Februar skrev jeg igen meget indtrængende til min Fader, og bad ham hjælpe mig ud af den Stilling, jeg havde redt mig ind i. I April kom der en Skrivelse fra den württembergske Oberst Köppern til min Regimentschef, Generalmajor Scholten, for at høre, om jeg kunde faa min Afsked; dog kom der

ikke noget ud af det; baade Schrøder og Silbereisen havde glædet sig paa mine Vegne til, at jeg skulde være bleven fri. Vinteren var meget kold, men først nu lærte jeg at eksersere.

Den 13de Maj kom 3 Kompagnier fra Viborg til Fredericia, deriblandt baade Schrøder og jeg. Det var mig en stor Glæde atter at komme til et Sted, hvor der blev holdt tysk Gudstjeneste, du kan tro, at jeg gik derhen varm om Hjærtet. Min Ven Schrøder hjalp mig snart til at give Timer; den første var med Hr. Kræmer, hvem jeg lærte Latin. Hans Udtale forekom mig straks saa bekendt, men der gik dog et Par Maaneder, inden jeg spurgte ham, hvad Landsmand han var, og jeg fik da at vide, at han var fra Würtemberg. Jeg behøver ikke at sige, at vi blev inderlig gode Venner; da jeg kom til Fredericia som Offiser, var han desværre flyttet til Kolding. — I Juli 1784 blev jeg udtaget til Furerskytte, men min Æresfølelse krympede sig, saa jeg kun holdt det ud i en Maaned. I Oktober samme Aar skrev jeg til min Fader med Paategning af min Kaptejn; sidst i Desember svarede han Kaptejnen, og lovede at købe mig fri, men holdt ikke Ord.

I Marts Maaned blev jeg i den strængeste Kulde tilligemed 30 andre transporteret til Viborg for at afleveres som Marinesoldat. Min Ungdom gjorde, at jeg blev fri, og saa blev jeg i Regimentet. Foruden at passe Tjenesten underviste jeg i Tysk og Latin, og gik i min Fritid ud at fiske. Havde jeg

villet give min Kaptejn et godt Ord, havde han maaske hjulpet mig til at forfremmes, men jeg var vred over, at mange blev mig foretrukne, som efter min Mening var mindre dygtige end jeg; derfor var jeg studs mod min Kaptejn. Du maa skyldes din Dygtighed din Forfremmelse, Karl! sagde jeg altid til mig selv. Dog skrev jeg temmelig tit hjem og bad om at maatte slippe løs, men siden Februar 1784 fik jeg i over to Aar intet Brev.

Den 29de Januar 1786 blev Kongens Fødselsdag højtideligholdt med et Bal og med Indvielse af nye Faner. I den Anledning fik Regimentet, der hidtil havde hedt Holstenske, Navn at det Viborgske. Karl skrev nogle Vers i Dageus Anledning, og overrakte dem til Generalen, som lovede at huske mig det. Yderlig opbragt over, at jeg paa egen Haand var løbet til Generalen, vilde min Kaptejn give mig en banket Trøje, men jeg frabad mig det, og lod Generalen det vide gennem hans Adjudant. Saa blev jeg da den 20de Februar Korporal, og blev forflyttet til et andet Kompagni. Hvor var jeg dog stolt derved!

— Lejlighedsvis fortalte Wagner sine Børn om den Tid, da han var Musketer, at Sulten havde drevet ham ud paa Heden at binde Koste for at faa Livets Ophold, naar Lønningen ikke vilde slaa til. Vi har allerede hørt, at han, den atten Aars Dreng, underviste i Tysk og Latin. Paa sine gamle

Dage taalte han ikke gerne, at nogen omgikkes uvarlig med trykt Papir, og han forklarede da, at hans Hunger og Tørst efter Kundskaber var saa stor, at han gik paa Jagt efter gammelt Papir, som var svøbt om alskens Høkerverer, for at se, om han der kunde samle nogle Smuler til at berige sin Viden med. Af de nyere Sprog dels kendte han, dels lærte han sig endnu Fransk, Engelsk og Italiensk; ogsaa holdt han godt sammen paa sit Hebraisk, saa at han endog i en temmelig fremrykket Alder kunde afskrive en Sang, der var afsungen i Synagogen i Kiel ved Frederik den sjettes Fødselsdag. Den, der véd en lille Smule Besked om de østerlandske Sprog, vil forstaa, at der hørte en vis Indsigt til, da denne Sang var skreven uden Vokaler. Endelig læste han endnu mod sit Livs Aften det nye Testamente paa Grundsproget. En mægtig Hjælp til at holde ham fra at synke i sin egen Agtelse, og en stærk Spore til at drive ham frem paa Ærens Vej var en gammel paalidelig Overlevering i Slægten, ifølge hvilken han nedstammende fra Morten Luther gennem dennes yngste Datter Margrete. Wagner satte gennem hele sit Liv saa stor Pris paa sit Slægtskab med den store Mand, at han som Olding skrev under sit Navn i det ny Testamente, han daglig brugte: *Pronepos Lutheri* (Luthers Ætling).

Da Wagner var død, begyndte hans Enke efter Hukommelsen at nedskrive hans Levned, men kom ikke længere end til deres Bryllup. Vi skal senere høre hendes egne Ord ved Beskrivelsen af deres

Forlovelse. Hvor hun fortæller om de tunge Aar, medens Wagner var Musketer, meddeler hun, at til hans legemlige og sjælelige Lidelser kom endnu, at han var bleven smittet med Fnat, af hvilken Sygdom han led længe og haardt. Hun gør opmærksom paa, at Faderens Haardhed viser sig saameget større, naar man betænker, at Karl havde staaende hjemme Arven baade efter sin Moder og efter hendes Fader; skønt denne var død først, tilflød efter Würtemberger Landsret Arven ikke Ægteparrets fælleds Bo, men skulde forbeholdes Dattersønnen. Faderen beholdt ikke blot Kapitalen, men vilde ikke engang hjælpe sin Søn med Renterne. Endnu skal det blot paa dette Sted bemærkes, at Wagner og hans Hustru havde den Glæde, da de boede i Rendsborg, at den Underoffiser, som havde mættet Wagner i hans store Nød, kom dertil paa Gennemrejsen, og da vidste de ikke alt det gode, de vilde gøre ham. Men vi vil nu lade Karl fortælle videre med sine egne Ord.

3. Hans Liv som Underoffiser.

~~~~~  
**Karl som Korporal,**

**Februar til Juni 1786.**

Min nye Kaptejn, som jeg blot vil kalde H., havde en Kone, hvis Fader maaske ejede sine 100,000 Daler (320,000 Kr.), men fordi hun førte

et slet Levnet, gav han hende kun 300 om Aaret til Hjælp. De havde 8 Børn, nemlig 7 Dreng og 1 Pige, og holdt 4 Tjenestepiger og en Oppasser. Ved hendes usædelige Opførsel og uordentlige Husholdning var de komne i stor Nød.

Karl var ikke lidet stolt af sine nye Fortrin, nemlig Korporalstokken og Sølvepauletten, og han pyntede sig med stor Omhu, for at behage sig selv og andre. Han havde jo i halvtredje Aar staaet under den Stok, som han nu selv førte; derfor gjorde det saa godt at se sig hædret af Soldaterne, agtet af Borgerne og blive kaldt Monsieur Wagner af Offisererne. For faa Dage siden havde baade Offiserer, Underoffiserer og Soldater sagt Han eller Du til ham, nu sagde de De. Det vakte Karls Ærgerrighed, som ellers i den sidste Tid havde været ved at sove ind. Han fik store Tanker om sit Værd som Korporal, og satte sig i den første Glædes Rus straks hen og meldte sin Forfremmelse til sin Hr. Fader, som lod Brevet ligge ubesvaret. Det er mærkeligt, hvilken Betydning det har for et Menneske, naar man før har levet under et stadig Tryk og uafsladelige Trusler om Prygl, om man nu paa én Gang kommer ind i en anden Kreds, hvor man bliver ordentlig behandlet og kan føle sig som Menneske. Underoffisererne faar ingen Prygl, men naar de har forsét sig haardt, bliver de fugtlede, det vil sige, de faar Slag af den flade Sabelklinge, men naar de har begaaet nogen Forbrydelse, bliver de først degraderede, og dernæst afstraffede som

menige efter Krigsartiklerne. Det auses for at være honnettere og kavalérmæssigere at faa Fugtel end Stokkeprygl, skønt det gjør mere ondt, og er farligere for Helbreden; men denne Fordom er nu engang indgroet i alle europæiske Hære.

En rig Skomager, hos hvem jeg laa i Kwartér, blev min Velgører, han laante mig Penge; for at jeg kunde faa det nødvendige Udstyr, og lod mig afbetale dem lidt efter lidt. Jeg havde ogsaa en god Bi-indtægt ved at give Undervisning. Jeg kunde faa saa mange Timer, som jeg vilde have, og fik derved Adgang til de fornemste Huse. Til ingen Tid har jeg taget mig mere op i min Maade at være paa mellem Mennesker. Kaptejnen holdt meget af mig, og hans udsvævende Kone paa sin Vis endnu mere, og sagde tit: Naar De fører Dem godt op, Wagner, skal jeg nok sørge for Deres Lykke. Kaptejnen betalte af sin egen Pung Silbereisen for at faa mig oplært til Furér. Fureren har med alt at gøre, som angaar Kompagniets Regnskabsvæsen. Kapteinen handlede ædelt og uegennyttigt mod mig, men hans naadige Frue havde sine Planer. De havde 3 Dreng, af hvilke den ældste var 10 Aar; dem skulde jeg læse med hver Dag, og faa noget vist om Maaned. Fruen var for det meste inde i Stuen, naar jeg kom, og talte gerne om sine Børn; men snart var hendes Amme Hovedgenstanden for hendes Samtaler. Denne Person, hendes Navn var Louise Kronbjerg, var Fruens fortrolige Veninde, og meddclagtig i alle hendes skamløse og skændige Æventyr. Hun var

allerede for rum Tid siden traadt ind i de Aar, da man ønsker at aflægge Jomfrunavnet, som hun havde vanæret, og kaldes Kone. Nu vilde hun endelig have en Mand, for saa meget mere frit at kunne hengive sig til sine Lyster. Fruen havde ingen anden udset hertil, end den unge, nybagte Underoffiser Wagner. Hun roste da stadig Lovise Kronbjerg som et magesløs tro, oprigtigt og dydigt Tyende! Da jeg en Dag var færdig med min Time, tog hun mig med ind i Dagligstuen, og sagde: Kære Wagner, jeg er særdeles tilfreds med Deres Flid og mine Børns Fremgang, bliv saadan ved, saa skal jeg nok sørge for Deres Lykke. Vil De kun lyde mit Raad, skal De snart faa en god Kone, som jeg vil skaffe Dem, og blive Kommandersergeant. Jeg gik leende ud ad Døren, men indvendig lo jeg ikke; det var godt at forstaa, hvad der var i gærde. Pigen, eller rettere Ammen, smigrede mig, og da hun var i Besiddelse af en vis Politur, forstod hun godt, hvordan hun skulde lægge an paa mig.

### **Karl som Furér,**

Juni 1786 til Desember 1788.

Ikke saa snart var jeg bleven Furér, før ogsaa min Kaptejn begyndte at trænge ind paa mig; før var det dog kun Ammen og den naadige Frue, som ikke lod mig have Ro. Da der nu blev udtaget 10 Underoffiserer af Regimentet til at betjene Kanonerne, mældte jeg mig til Regimentsartilleriet, for at blive forflyttet fra Kompagniet. Vel blev jeg antaget,



men man lod mig dog beholde min Plads i Kompagniet, og min Kaptejn, som mærkede, hvad der laa bagved, blev rasende, og truede mig fra nu af hver Dag med at blive fugtlet. Om jeg end gjorde mine Ting nok saa godt, var intet til pas. Omsider blev jeg ked ad de uafadelige Fortrædeligheder, og hittede da paa en List, for at Kaptejnen og hans Frue kunde faa en rigtig lang Næse. Jeg gik til Manden og sagde meget ydmygt, at da han nu havde paataget sig at sørge for min Fremtids Lykke, vilde jeg ægte Pigen. Men da jeg kun var 20 Aar gammel, og havde formuende Forældre, maatte jeg meddele dem det Skridt, jeg var ifærd med at foretage, og bede dem om Understøttelse. — „Naa, det glæder mig“, sagde den gamle, „at De omsider indsér, hvor godt min Kone og jeg mener det med Dem. Lad mig dog læse Brevet, før De sender det bort“. „Inderlig gerne, Hr. Kaptejn“. — Nu gik Karl hjem og skrev to Breve til sin Fader. I det første skrev jeg, at jeg var naaet til at blive Furér, og at det i det hele gik mig godt. Jeg bad ogsaa om lidt Pengehjælp, men især om Linned. Dette Brev forseglede jeg. Det andet Brev var uforskammet. Jeg meddelte, at jeg havde i Sinde at gifte mig, og bad om Penge til Brylluppet. Begge Breve stak jeg til mig, Nr. 1 i højre og Nr. 2 i venstre Lomme, gik derpaa op til min Kaptejn paa en Dag, da han ingen Penge havde, og bad ham læse mit andet Brev. „Det er et godt Brev, min kjære Furér“, sagde han; „der, Moer, læs det“. — Fruen tog det og sagde:

„Bare nu den gamle vil spytte godt i Bøssen“. — „Ja, det vil han nok“, sagde jeg. — „Nu maa De straks bære det hen paa Posthuset“. — „Ja, det skal jeg, Hr. Kaptejn“. Havde han haft Penge, saa havde han for Sikkerheds Skyld taget Brevet til sig og selv sendt det afsted; men jeg vidste, at det kunde han ikke den Dag. Jeg forseglede da det uforskammede Brev, medens han saa derpaa, og gik lige hen paa Posthuset; men undervejs rev jeg det istykker, og afleverede det første. Nu stod jeg atter saa fast i Kaptejuens Yndest som en Ceder paa Libanon, men snart fik jeg Ulæmpene at føle. Ammen blev altid dristigere og mere modbydelig for mig; hun bød mig komme til sig og skaffede mig Leilighed til at være alene med hende, men dette fik jeg altid afværget, og det ofte meget snedigt. Der er dog intet væmmeligere end en paanødt Kærlighed. Men for at du kan kende mig helt, maa jeg skrifte for dig, at jeg dengang havde fattet Elskov for en anden Kvinde, som var langt kønnere, en dydig ung Pige, som dog ikke havde den ringeste Kærlighed til mig igen. Hun var dydig i dette Ords fulde Betydning; jeg kommer straks igen tilbage til hende, men maa først fortælle, hvordan det gik med den anden.

Jeg besøgte kun Ammen sammen med en af mine Kammerater, og da jeg holdt ham for min Ven, saa betroede jeg ham, at jeg kun af Frygt for at blive fugtlet, beskæmmet og degraderet havde lovet Kaptejnen at gifte mig med Ammen, men at

jeg hellere vilde lade mig hænge end tage hende til Hustru. Niddingen forraadte mig. Det faldt mig temmelig vanskeligt at bringe Sagen i Lave igen. Blandt andet sagde jeg til min Retfærdiggørelse, at man jo paa Posthuset kunde faa Vished om, hvorvidt jeg havde sendt min Fader Brev om mit Giftermaal. Kaptejnen gik selv hen, man slog efter i Postkontorets Dagbog, og fandt, at der var indskrevet et Brev til Faktor Wagner. Dog troede man mig kun halvt, og Ammen klagede altid over, at jeg var saa kold mod hende. Nu gav jeg mig til grundig at overveje Sagen, og indsaa, at det omsider maatte gaa galt, især da jeg var en daarlig Makker til at forstille mig. Fuld af Sorg betroede jeg mig til vor Premierløjtnant v. Hauch, som med Glæde gik ind paa at hjælpe mig, men lagde endnu finere Raad op. „I lang Tid, kære Wagner, har jeg beklaget Dem, fordi man sagde, at De virkelig vilde gifte Dem med den Kvind; jeg kunde ikke have taalt at se Dem blive ulykkelig i saa ung en Alder; det er en skændig Kabale af Fruen, men jeg skal nok spille hende et Puds, uden at De kommer i Fedtefadet. Kom nu straks med til Obersten!“ — Det gjorde vi; det var nuværende General Blücher, den største Menneskeven, jeg kender, og som en Fader for sine Soldater. Hauch fortalte ham hele Historien; han rystede adskillige Gange paa Hovedet, og gav sig tilsidst til at le højt. — „Jeg véd næsten ikke, hvad der er ved at gøre“, sagde han, „jeg kan ikke flytte Ham til noget andet Kompagni,

da det er Hans Kaptejn, som har ladet Ham oplære til Furér. Men gaa imorgen hen og bed Kaptejnen om en Friseddel for at blive gift; naar han kommer til mig, skal jeg nok sige Ham Besked“. Da jeg havde læst med de unge Herrer, meldte jeg mig hos Kaptejnen for at faa en Friseddel. Nu var alt godt, Kaptejnen tog sin Hat, Sabel og Stok, og gik straks til Obersten, for at jeg ikke skulde faa Tid at trække mig tilbage. Jeg skulde imidlertid blive der. Skøgen kom og kyssede mig, men det var mig umuligt at gengælde hendes Omfavnelse, saadan Modbydelighed havde jeg for hende. Det var mig dog en Trøst at tænke paa, hvad der vel gik for sig hos Obersten. Saaledes gik en halv Time; da kom den gamle Kaptejn farende, skummende som et saaret Vildsvin, og raabte: „Gud straffe mig!“ (almindelig Talemaade hos raa Folk i Danmark,) „Obersten spurgte mig, om jeg ikke skammede mig ved at faa det unge Menneske klappet sammen med saadan en Skøge; han vidste godt, at vi mente, at han var saadant et Fæ, at han vilde bide paa Krogen“. — „I, du milde!“ raabte Ammen, „er jeg en Skøge!“ — „Og jeg skulde have en Skøge i min Tjeneste“, raabte Fruen. De skreg og raabte og hylede begge som to Furier, og deres utugtige Munde flød over af Forbandelser over Obersten, ja Ammen løb i sit Raseri selv hen til ham for at forsvare sit ærlige Navn og gode Rygte. Hun fik en skøn Modtagelse. „Pak sig straks, liderlige, væmmelige Kvinde, jeg skulde taale saadan en i

Regimentet! Pak sig øjeblikkelig, eller jeg sender Bud efter Profossen og siger, at han skal piske hende ud af Byen“. Med denne Trøst kom hun hulkende hjem. Man blev omsider enige om, at jeg næste Morgen selv i al Underdanighed sku'de bede Obersten om en Friseddel. Det lovede jeg da, og gjorde saa. Da jeg kom derhen, lo Obersten, men jeg takkede ham med Taarer i Øjnene, og følte mig dreven til at kysse hans Haand, og bede ham for Guds Skyld flytte mig til et andet Kompagni. Fremdeles meddelte jeg, at jeg var sendt hid for selv at bede om Friseddelen. — „Sig, at jeg var ved at ville smide Ham ned ad Trappen, da Han kom frem med sin Bøn“, var Svaret; „og hold op at læse med Børnene i Huset; men fra Kompagniet kan jeg ikke flytte Ham“. Dette meldte jeg hos Kaptejnen, og sagde med indeklemt Grin, at det gjorde mig overmaade ondt. Nu begyndte Eksersertiden i 1787, og jeg fik saa travlt med Rekrutterne, at der ingen Tid blev til at læse med de unge Herrer, og derved gik den tragikomiske Historie lidt efter lidt i Forglemmelse; den havde forresten taget mere paa mig end alt, jeg før havde gennemgaaet. Dog fik jeg ogsaa her at føle, at aldrig er en Ting saa gal, uden at den dog er god for noget; ved denne Sag lærte min gamle, i alle Maader hæderlige Oberst at kende mig, og kom til at holde af mig som et Menneske, der holdt paa sin Ære. Han sagde til mig: „Naar Han fører sig godt op, Wagner, skal Han ikke dø som Underoffiser;“ Ord,

der bragte mig til at løfte Hovedet og glemme alle udstandne Genvordigheder. For Resten havde Blücher dengang kun været et halvt Aar ved vort Regiment. Hans Formand, General Scholten var død i September 1786.

— — Der mangler nogle Blade i Haandskriftet, uden at der dog synes at være noget stort Hul i Fortællingen. Den optages i Aaret 1787.

Nogen Tid efter at jeg var bleven Underofficer, blev jeg anbefalet en Præst som Informator. Min Elev var en Junker v. Lüttichau, 10 Aar gammel. Han skulde kun lære Tysk, og jeg fik for 2 Timer daglig 12 Daler. [38 Kr. 40 Ø., men der siges ikke for hvor lang Tid]. Saasnart jeg blev hjemme i Huset, blev Præsten min bedste Ven. Ogsaa han vil stedse være mig uforglemmelig. Det er mig umuligt at beskrive alle denne ædle Mands Dyder tænk dig en Præst, hvis Hjærte er modtageligt for alle Menneskelivets Glæder, høflig og dog djærv. Han havde samme Agtelse for mig som Underofficer, som han vilde haft for en Elefantridder. Han røg sin Pibe, sang en munter Vise, spillede i Selskaber; ingen Fattig gik uhjulpen fra hans Dør. Altid studerede han, og var bestandig den samme jævne, muntre Mand. Det vil blive mig vanskeligt engang som Ægtemand og som Fader at kunne ligne ham i elskværdig Omgang, men han har ogsaa en Hustru, der gør Jorden til et Paradis for ham. Smuk, flittig og øm, det er hendes Billede. I min Tid havde de en Datter paa otte Aar, desuden to unge.

Piger i Kost, og en Husjomfru, som hed Anna Klejtrup. I denne behagelige Kreds færdedes nu Karl næsten hver Dag, og plejede at spise til Aften der. Snart blev han kendt med Jomfru Klejtrup og forelskede sig i hende. Hun var maaske et Hoved mindre end Augusta, en god, blid, melankolsk Pige, men havde intet andet tilfælles med Augusta end sort Haar. En Dag var vi ene med Børnene, jeg lavede en Hatteæske af Pap, og hun hjalp mig. Hun talte saa blidt og yndigt, at Karls Hjærte fængede, men da han tænkte paa sin ringe Stand, havde han ikke Mod til at betro hende sin Kærlighed. Han blev bleg og mager, kunde ikke sove, og ligesom nu Augusta er stadig i hans Tanker, var det dengang Anna Klejtrup. Der gik omtrent et Fjerdingaar, inden han kunde bestemme sig til at tale med hende derom. Du kan tro, at Karl aldrig uden Nødvendighed forsømte Undervisningen; det var allerede en Fryd for ham at se hende. The, Brændevin, Øl eller Smørrebrød smagte ham dobbelt godt, naar det rakte ham af hendes Haand. I denne Tid forefaldt den omtalte Begivenhed med Ammen. Du vil derfor ogsaa nok kunne forstaa, hvorfor Karl værgede sig med Fortvivlelsens Opfindsomhed! hellere end at bide i det sure Æble vilde han have Graasteneren. Karl skælvede, hvergang han saa paa Ammen, ja ved hvert Trin i Kaptejnens Hus; men hvergang han saa Jomfru Klejtrups Smil og hulde Blik, sukkede han og blev sørgmodig. — Paa en skøn Majdag, da Knopperne begyndte at springe ud, sad Karl med

sin Junker i Lysthuset, da Anna kom med Kaffe. Jeg fandt et Ærinde at sende Drengen bort i, og fik nu Lejlighed til at tale alene med hende, og i al Beskedenhed aabenbare, hvad jeg havde paa Hjærtet. Hun hørte paa mig med nedslagent Blik, var forlegen, pillede ved sin Brystsløjfe, og sagde endelig: „De overrasker mig, kære Wagner, jeg hverken kan eller tør svare Dem; men imorgen skal De faa Svar; jeg tør ikke blive længere, jeg maa gaa; Deres Kaffe bliver kold“. Drengen kom igen, og hun gik. Du begriber ikke, hvor svært det faldt mig at vente til næste Dag; det var en lignende Følelse, som den, der holdt mig vaagen Natten igennem i mit Kloster, da jeg første Gang skulde hjem til Königsbronn i Paaskeferien. Noget af det samme følte jeg den 21de Marts 1791, da jeg havde foresat mig at tale med dine Forældre. Omsider blev det Dag; det blev Middag, endelig slog Klokken tre, og ved det sidste Slag stod jeg i Randrups Dør. Med bankende Hjærte gav jeg Undervisning, Anna gik forbi mig med nedslagne Øjne og forlegent Ansigt, men der var for mange i Stuen til at vi kunde faa hinanden i Tale. Det var en rædsom Time, man kunde vist se, at jeg ikke var mig selv. Omsider sagde jeg, at jeg ikke var rask, og gik. Da jeg tog Hat og Handsker, følte jeg, at der laa et Papir i højre Handske. Hurtig som et Lyn fór jeg ud ad Døren, smuttede om Hjørnet, og læste med skælvende Længsel Seddelen; heri stod omtrent som saa:



„Hele vort Hus holder Dem for et bravt Menneske; ogsaa jeg har megen Agtelse for Deres Person og Kundskaber, men jeg kan ikke nægte, at jeg holder alle Rødkjoler, Dem altsaa med indbefattet, for Skælmer i Elskovssager.

A. K.

P. S. Undskyld Jaskeriet, jeg maatte bruge Bryggerset til Kontor“.

Hvor bestemt afvisende end Seddelen var, saa syntes jeg igrunden godt om den, og tænkte: Du skal nok vinde hende! Derfor skrev jeg straks et Svar, i hvilket jeg indstændig bad hende gøre en Undtagelse med mig. Nok sagt, Anna tilstod, at hun elskede mig, men havde en Kæreste, og det vilde være en himmelraabende Synd at forlade ham. Ja, hun sagde, at jeg ikke var hende ligegyldig, men hun har dog nok ikke ret kendt sit Hjertes Følelser. I otte Dage gik hun og græd, saa betroede hun sin Sorg til Hr. Randrup. En Dag, da jeg var færdig med Timen, sagde han paa Latin til mig, om jeg vilde gaa med ned i Haven. Vi gik der fra Klokken ni om Aftenen til halv tolv. Han talte om min Kærlighed og spurgte om mine Forhold hjemme, som jeg nu fortalte ham rent ud, ligesom ogsaa Historien med Ammen. — Præsten talte mere kærlig med mig, end min Fader nogen-sinde har gjort, han roste Anna i høj Grad, og sagde, at vel havde hun ikke videre til fælles bedste, men et godt Hjærte, og dertil var hun dygtig i alle kvindelige Sysler. „Hendes Kæreste“,

sagde han, „er en simpel Fyr, og jeg tror nok, at hun til Trods for al sin Fordom mod Deres Stand holder mere af Dem end af ham. Hun gaar om i Huset som forvildet, og jeg er bange for; at hun bliver helt syg. Lovet De at ville være ærlig mod hende og ægte hende, saa vil jeg gøre, hvad jeg kan, for at hjælpe Dem til at komme ud af Militærstanden og faa en rigtig god Stilling. Nu rejser jeg med min Kone til Norge for at besøge vore Frænder, og bliver vist 3 Maaneder borte, maaske længere. Det ligger mig paa Hjærte, at lille Lüttichau ikke bliver forsømt; vil De ikke nok læse med ham paa hans Faders Herregaard en tre Maaneders Tid?“ — „Jo, Hr. Randrup, hjærtensgærne, naar jeg kan tjene Dem dermed“.

Ingen kunde være gladere end jeg over, at alt gik saa godt, ja Sommeren 1787 hører til mit Livs gladeste Tid. Min Guste vil jo ikke foragte mig for min Oprigtighed! Dagen efter gik Anna forbi mit Kvartér. Jeg boede i et Hus, der laa for sig selv i den kønneste Egn af Byen, ved en Lindeallé, som kaldes Filosofgangen. Jeg bad hende om at træde indenfor, hvilket hun ogsaa gjorde. Hun var venlig, omfavnede mig, talte varmt om Randrup og udbredte sig om, hvor meget han holdt af mig og hvad han alt vilde gøre for mig. Han vilde nu lade hendes Kæreste komme og selv tale med ham, for at han skulde give Afkald paa hende. Det første Kys, den første kyske Omfavnelser af en elskværdig Pige blev givet mig, da jeg var en Unger-

svend paa 21 Aar. Vi følte os som salige, men det varede kun saa kort. —

I Juni Maaned mønstrede Kronprinsen vort Regiment, og tilkendegav sin Tilfredshed med vore Manøvrer. Min elskovsfulde Stemning og Glæden over Kongesønnens Bifald gjorde, at jeg under Hjemmarschen skrev en køn Sang\*). Deri sammenlignede jeg Kronprinsen, der kom for at mønstre Cimbrerne, med Kong Cyrus, der drog om i sine Riger for at efterse alt, og med den gamle hæderkronede Prøjserkonge Frederik. Efter at have udtrykt vor Glæde over hans Bifald, sagde jeg:

Dig vi, med Kong Christian  
elsker over alle;  
naar os Blücher fører an,  
maa vel Fjender falde.  
Nys med Ruslands Ørn han drog  
Tyrkerne at tvinge,  
Vil med Heltesind nu og  
Fred'riks Fane svinge.

Det var fjerde Vers; i de to følgende priste jeg Land og Folk lykkelige, og ønskede Kronprinsen alt godt.

Obersten var ude af sig selv af Glæde over Sangen, satte den i Viborg Avis, og viste mig fra dette Øjeblik af endnu større Velvilje. Jeg hengav

---

\*) Paa Tysk naturligvis. Da Sangen ikke har noget særligt Digtærværd, har jeg omskrevet Forfatterens Ord og nøjedes med at oversætte et af Versene. L. W.

mig derfor til glade Fremtidsdrømme og førte et lykkeligt Liv som Furér. Den god Oberst gav mig tre Maaneders Orlov. Efter at have taget en rørende Afsked med min Pige tog jeg da ud til Herresædet Lerchenfeld, og otte Dage senere rejste Randrups til Norge. Jeg blev hentet af Major v. Lüttichaus Befordring. Det var en ubeskrivelig Følelse for mig, efter fire Aars Forløb atter at sidde i en fin Vogn. Ser du, tænkte jeg, hvor haard din Fader end er mod dig, saa har du dog meget at takke ham for, siden han lod dig lære noget, saa du nu kan hjælpe dig selv videre. Med disse Tanker fór jeg stolt henad Viborgs Gader, rystet paa den forfærdelige Brolægning, med Vognen trukken af et Par sorte Heste, som kunde indtage deres Plads med Ære i hvilkensomhelst af Eders Stalde. Opholdet paa Lerchenfeld var meget behageligt; Majoren giftede sig i denne Tid for anden Gang, og jeg var med til Bryllup. Naar Undervisningen ikke lagde Beslag paa mig, kunde jeg ride, jage, fiske eller spasere med Herskabet. Hver Søndag glædede jeg mig over de dejlige Kornmarker, vi kom forbi paa vor Kirkevej. Om Morgenen og Middagen fik jeg Maden op paa mit Værelse. — —

---

Her mangler adskilligt. I Enkens Optegnelser fortælles, at da de 3 Maaneder var omme, og Præsten kom hjem, tilkendegav den naadige Herre Wagner sin Tilfredshed, gav 10 Daler (32 Kr.) i

Dusør, og tilstillede Wagners Kaptejnsfrue et stort „Send“ som Hjælp til Husholdningen. Om det lille Elskovseventyr med Anna Klejtrup finder vi intet mere. Vi træffer endnu Wagner som Furér i Efteraaret 1788, da Krigen med Sverrig truede med at udbryde. Han skrev en Krigssang, som der blev sat Musik til, og som vakte saa stor Opmærksomhed, at Blücher nu fandt sig foranlediget til at indstille ham til Fændrik, hvilket dengang var den laveste Grad som virkelig Offiser. Men det gjaldt om at rejse de fornødne Penge til Udstyret. Blücher skrev selv til gamle Wagner i den Anledning, men Svaret lod længe vente paa sig. Imidlertid var han den 12te Desember 1788 bleven udnævnt til Fændrik.

---

#### 4. Han bliver Offiser; hans Forlovelse.

Min Faders Veksel kom noget efter Nyaar, min brave Oberst havde gjort Udlæget til min Ekviperung. De 160 Daler (612 Kroner), som Vekslen lød paa, slog næppe nok til, det var den første Hjælp, jeg fik efter fem tunge Aar. Jeg var kun bleven Fændrik à la suite, og fik kun Underoffiserslønning, men jeg tænkte, at det nok skulde blive bedre. Min Velgører, min uforglemmelige Blücher, som ene var Skyld i min Lykke, var mod mig som en Fader. „Nu, kære Wagner“, sagde han første Gang, han saa mig paa sit Værelse efter min Udnævnelse; „det

glæder mig, at det lykkedes mig. Lad mig nu se, at De flittig besøger alle Selskaber i Byen; husk nu paa, at det ikke er andet, end hvad der tilkommer Dem, thi med Portepéen (Sabelkvasten, som Offisererne bærer) har Kongen skænket Dem Adelskat. Mit Hus staar Dem til hver Tid aabent; om Søndagen gjør jeg, Stiftamtmanden og Biskoppen skiftevis Selskab: kom der, alle Offiserer er velkomne, og der kan De altid danne Dem i Selskabslivet og lære fine Manerer“. Nu gav han mig Anvisning paa, hvorledes jeg skulde forholde mig mod mine Foresatte og Undergivne. Jeg rettede mig efter hans faderlige Raad, og lærte blandt andet endnu samme Vinter at danse. Alle Offiserer viste sig imødekommende mod mig, og jeg havde end ikke en eneste Uven ved Regimentet; men hvem der ret glædede sig med mig, var mine Venner Randrup, Schrøder og flere. I Februar 1789 kom der Ordre til, at Regimentet skulde indskibes til Norge, saasnart Søen blev aaben. Dette var et haardt Slag for os, vi vilde meget nødig forlade Viborg, og de fleste Offiserer var selv Husejere. Jeg skrev til min Fader om Penge, og fortalte ham om, hvor godt det gik mig, han svarede, at han var tilfreds hermed, og lovede at sende Penge, men Tiden gik, uden at der kom noget. Obersten maatte til at purre ved ham, saa lykkedes det, men det var først i Juli.

Kongen havde haft den Naade under 13de Marts at udnævne mig til virkelig Fændrik med Lønning som saadan. Det var en stor Sten, som derved blev

væltet fra mit Hjærte, men ogsaa derfor maatte jeg takke min Oberst, thi der er mange Offiserer, der maat staa à la suite i 5 til 8 Aar, inden de faar fuld Lønning. Skønt Vinteren var den strængeste i Mands Minde, maatte vi dog eksersere hver Dag. Vi begyndte at gøre Anstalter til at marschere ad Norge til, da der pludselig i April til alles Glæde kom Kontraordre, og Vaabenstilstanden med Sverrig varede fremdeles ved. Men allerede i Maj blev de Hjemforlovede og de Nationale indkaldte for at eksersere dygtig. Min Oberst blev syg, Saarene brød op igen, og Halsen blev daarlig, saa han maatte holde sig inde hele Maaneden. Han viste mig sin store Velvilje derved, at han betroede mig tilligemed 10 dertil udvalgte Underoffiserer at eksersere med alle Regimentets Rekrutter. „Kan De om tre Uger aflevere disse Folk indøvede og færdige til Tjenesten, er det godt gjort“, sagde han. Jeg havde ingen Ro Dag eller Nat, før jeg fik Folkene færdige; det lykkedes ogsaa i de tre Uger, og jeg fik Ros derfor. Du maa vide, at naar mine Foresatte viser mig Tillid, er jeg utrættelig; men ved mindste Mistillid sløves jeg. Sidst i Maj fik Regimentet Ordre til at marschere med fuld Oppakning til Ribe, hvor vi ankom den 9de Juni. Vi blev fordelt omkring i Landsbyerne i Kantonement, og jeg fik det udmærket. Det Kompagni, hvor jeg var Fændrik, kom til at ligge i Seem, en halv Mil fra Ribe. Min Kammerat, Løjtnant Bløte, og jeg fik det bedste Kvarter paa hele Egnen, paa Seemgaard, som kun ligger et Par

Skridt fra Skoven. Vi havde en stor Sal og fire Værelser til vor Raadighed. Forpagteren og hans Kone var imødekommende og omgængelige Mennesker. Det gode Vejr lokkede tit Købstadfolkene ud i Skoven, og ved den Lejlighed fik vi mange Besøg. Paa denne Maade fik vi stort Bekendtskab, men det gik ud over Pungen; godt var det, at jeg i Juli fik 192 Kr. fra min Fader.

Først maatte vi eksersere hver Dag. Da der var en god halv Mil fra vor Landsby til Vaabenpladsen, og det ad en meget sandet Vej, var det en stor Lettelse for os Offiserer, at vi fik Vogne. Om Eftermiddagen blev der igen ekserseret i Seem med dem, som var længst tilbage, og saa kom Drengene og Piger at se paa os. Der paa Egnen knipler. Unge Piger og gamle Koner, ja endog Børn paa 6 Aar laver Kniplinger, som opkøbes af Handelsmænd og sendes til Tyskland, ja lige til Holland. Pigerne tager deres Arbejde med ud i Marken, medens de vogter Kvæg. De har Pudene paa Skødet, som de sidder i Græsset eller Lyngen, og paa Hovedet bærer de en Papirsskærm mod Sollyset.

En Dag kom en af Underoffisererne hen til mig og sagde, at der var en Pige, som altid kom med sit Arbejde, og stadig fulgte mig med Øjnene. Da jeg var færdig med at eksersere, gik jeg hen til hende og spurgte:

„Hvad hedder du, mit Barn?“

Hun (meget forlegen, men idet hun knipledte ivrigt): „Frederikke Pedersdatter“.



Jeg: „Hvad hedder din Fader?“

Hun: „Peder Hansen; han er Fisker, vi bor hist henne ved Kirken“.

Jeg: „Hvor gammel er du?“

Hun: „Seksten Aar“.

Jeg: „Sig mig, hvorfor saa' du paa Eksersisen kun paa mig, saa du ikke havde Øjnene fra mig? Syntes du om mig, holder du af mig?“

Hun tier og ser stift paa mig.

Jeg: „Du skal ikke være bange, svar, lille Frederikke!“

Hun: „Igaar var jeg ogsaa paa Ekserserpladsen og saa' hele Regimentet eksersere, men der var ingen Officer, som behandlede sine Soldater saa venlig som De Deres, og det syntes jeg godt om. Havde jeg en Broder, saa vilde jeg ønske, han kunde blive Soldat hos Dem. Deres Soldater roser Dem ogsaa rundt om i Kvartererne, og siger, at de gerne vil eksersere med Dem.“

Jeg: „Kan det ikke være dig det samme, om jeg er god eller ond mod Soldaterne?“

Hun: „Offisererne banker og knobser de stakkels Folk saa forfærdelig; men det er dog ogsaa Mennesker. De gør det ikke, og derfor ser jeg gerne paa Dem og synes godt om Dem“.

Jeg blev ganske rørt, og glædede mig lige saa meget over denne lille uskyldige Landsbypiges Ros, som om min Kronprins havde rost mig. 26de August brøde vi op fra denne Egn, hvor vi gerne var blevne længere, Folk agtede ogsaa det Viborgske Regiment

for den gode Tone, og vi marscherede til Lejren ved Slesvig.

Efter fire Dages Marsch kom vi erdelig til Lejren, hvor vi blev 17 Dage, Kronprinsen var altid nærværende, og kamperede med. Her fik jeg egentlig først at vide, hvad det er at være Soldat. Fra om Morgenen Kl. 3 til om Aftenen Kl. 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub> manøvrerede vi undertiden uden at faa en Bid hele Dagen. Engang maatte jeg give 16 Skilling (omtr. 50 Øre) for et Stykke Brød, og Vand var tit heller ikke at faa. Jeg blev omsider overvældet af de anstrængende Marschture, og blev syg. En Dag holdt jeg mig i mit Telt, men for at det ikke skulde se ud, som om jeg havde Kanonfeber, slæbte jeg mig igen med, syg som jeg var. I Lejren fik vi Ordre til at gaa i Garnison i Rendsborg, hvilket var mig saare kært, blandt andet fordi vi kun behøvede at marschere en halv Dag for at komme derhen. Jeg kan ikke beskrive min Henrykkelse ved at være blandt tyske Mennesker, og atter efter 6 Aars Forløb at betræde det romerske Rige. Jeg følte mig som født paany, men dette afholdt dog ikke Sygdommen, som havde siddet i min Krop, fra at bryde ud; det var min Hals, som blev daarlig. Min Vært, en Blikkenslager, som hed Müller, var meget omhyggelig for mig, og endnu mere hans Datter, en Pige paa 14 Aar, ualmindelig grim, men med et inderlig godt Hjærte. Hun sørgede for mig som for en Broder. Naar jeg regner Foræringerne til hende og hendes Fader med, kom Sygdommen til at

koste mig 45 Kroner. Da jeg ogsaa havde sat mange Penge til i Leiren, maatte jeg bede min Fader om at lade mig faa nogle, men han svarede slet ikke.

Da jeg var bleven rask igjen, kom jeg i Kvarter hos en Præsteenke, Fru Krebs. Første Gang jeg atter hørte prædike Tysk, løb mine Øjne i Vand af Glæde. Rendsborg er en stærk Fæstning, og Grænseby mellem det tyske Rige og Danmark.

Lejrøvelserne ved Slesvig var blevne holdte for at skjule, at Danmark havde til Hensigt at belejre Hamborg, men Fyrsteforbundet, om hvis Mening man havde spurgt, vilde ikke tilstede dette. Efter endte Øvelser blev Mandskabet sendt hjem, hver til sit.

Det gik ud over Viborgske Regiment, det bedste og skønneste, man kan tænke sig; ved Aarets Udgang blev det inddraget. Offiserer og Mandskab blev stukne ind i andre Regimenter, men ingen fik Afsked. Grunden dertil var, at der var brugt for mange Penge, idet man havde rustet sig et helt Aar. Blücher havde ingen Forbindelser ved Hove, slet intet andet end sin Hæderlighed, og var tilmed Udlænding. Det blev det Viborgske Regiment, et af de Sællandske og et Rytterregiment, som inddroges. For at forgylde den bitre Pille gjorde man Blücher til General, og gav ham Oldenborgske Regiment, som ligger i Rendsborg. Mange Offiserer sattes à la suite til andre Regimenter, men fik deres fulde Lønning udbetalt af Kongens Chatolkasse, til<sup>1</sup>

de kunde træde i Nummer. For mig var det et haardt Slag at komme bort fra gode Venner og at skulle til et fremmed Regiment, og det med Gæld. Jeg skrev da til min Fader, og bad ham indstændig om Lov til at komme hjem. Foreløbig var der meget at gøre, da jeg var med til at udarbejde Regimentets Afleveringsregnskaber. Min Fritid anvendte jeg paa at skrive en Afskedssang til Viborgske Regiment. Den var gjort med Blumauers Æneide til Forbillede, og indeholdt ikke mindre end 60—70 Vers. General Blücher var glad over den, og med sin sædvanlige Godhed laante han mig 30 Daler, og skrev selv til min Fader. Da jeg var færdig med mine Ting, rejste jeg den 21de Januar 1790 til Fynske Regiment i Fredericia.

---

Saa langt gaar Wagners egne Ord. Snart levede han sig ind i de nye Forhold i Fredericia og forvandt Skilsmisens Smerte; men hvor stor denne har været, ses af et Brev, han den 2den April skrev til sin Fader, som ikke havde kunnet forstaa, at han tog sig det saa nær.

„Havde De været tilstede, da den Ordre blev oplæst, hvorved det nylkkelige Viborgske Regiment opløstes, havde De set det Udtryk, der prægede sig i alles Ansigter, og den Bevægelse, der lod sig til syne hos Folkene, vilde De ogsaa have følt hjærtelig Medynk med os, og forstaaet de gamle Offiserer, som

beklagede deres Families Skæbne og gav deres Uvilje over Regeringen Luft; ja De vilde havde baaret over med mig, den unge Offiser, naar ogsaa jeg stemmede i med. De vil ogsaa nu undskylde mig, at jeg dengang skrev Dem til, inden den første Opbrusning havde sat sig. Her gaar det mig, Gud ske Lov, langt bedre, end jeg havde kunnet tænke og haabe. Mit nuværende Regiment hedder det Fynske, og kommanderes af Prins Christian af Augustenborg. Denne er en ung retskaffen Herre, der sørger godt for sine Offiserer, og i alle Maader er en Støtte for Soldaterne. Han har Evne til at sætte igennem, hvad der for Blücher stod som uopnaaelige Ønsker. Da han er anset og i Slægt med Hoffet, kan han udrette Ting, som ingen anden Regimentschef har Mod til at prøve paa. Han har ogsaa store Midler til sin Raadighed. Som Oberst og Regimentschef har han 2,000 Daler (6,400 Kr.), af Kongens Chatokasse faar han 1,000 (3,200 Kr.); i Rente af 80,000 Daler oppebærer han 3,200 (10,240 Kr.). Sin Løn bruger han helt og holdent til nyttige Indretninger i Regimentet; saaledes klæder han alle Soldaterbørn, omtrent en 60 Stykker. Drengene gaa i kort rød Trøje, med røde Bukser og sorte runde Hatte, Pigerne har brun Trøje, rødt Skjørt og hvid Hue. Baade Drengene og Pigerne faar hvert Aar et Par nye Sko og to Skjorter eller Særker. Prinsen holder en Skolemester til Børnene, og lader desuden Pigerne undervise af en forstandig Kone i at sy, strikke og spinde. Ulden betaler

han, men Syløn og andre Indtægter tilfalder Børnenes Forældre. Til Offiserernes Børn holder han en Informator (Lærer), der underviser i Regning, Skrivning, Geografi, Historie og Matematik. Ligeledes sørger han for, at de unge Offiserer faar Undervisning. Selv dyrker han ogsaa Videnskaberne. Han har studeret nogle Aar i Göttingen og Leipzig. Alle roser ham, kun siger man, at han er meget hidsig og tit forløber sig.

Selv er jeg tredje Fændrik i Regimentet, ligesom i Viborg, og kan være tilfreds dermed, da flere af mine Kammerater har tabt meget ved at flyttes om. Nyheder kan jeg desværre ikke meddele, da man paa Grund af Stedets afsides Beliggenhed kun spørger lidt nyt. Luft og Vand er usunde, og mange Familier hjemses af Koldfeber. Folk mener, at det kommer af de mange Fisk, man spiser. Det er lutter Saltvandsfisk, Sild, Torsk, Flynder, Hornfisk, Makrel og Aal. Spiser man sig mæt i stegte Sild og drikker dertil Vand eller Øl, har man sig straks en Feber paa Halsen. For Resten er Fisk, Muslinger og Østers latterlig billige; for 3 Skilling (10 Øre) faar man et Ol Sild eller lige saa mange Muslinger. Disse smager bedre end Fisk, og er fedest ved Fuldmaane. Egnen er smilende, daglig sejler her en Snes Skibe forbi, deriblandt ikke faa til Rusland, Sverrig og Norge. Da jeg for fem Aar siden kom hertil som Musketér, havde jeg rigtignok ikke trot, at jeg skulde komme igen som Offiser. Af Selskab er her ikke meget for Offiserer, som ikke lægger sig

efter Spil. Bedre er det derfor at gjøre ædlere Brug af Tiden i sit Hjem“.

Det varede ikke længe, før Prinsen blev opmærksom paa sin tredje Fændrik. Vi vil lade Enken fortælle:

„Da Prinsen beluttede at sende nogle af sine dygtigste unge Offiserer til Kiel for at studere dér, og saa komme ind i Generalstaben, tilbød han Wagner at komme med, om han kunde faa Penge hos sin Fader. 10 Daler (32 Kr.) om Maaneden vilde han selv lægge til. For det første fik Wagner Orlov for at rejse hjem. Da det dengang tegnede til Krig mellem Frankrig og det tyske Rige, og Königsbronn laa paa Hovedvejen fra Wien, kom der uafsladelig østerrigsk Indkvartering. Wagner, som kom kørende med Ekstrapost fra nærmeste Station, naaede sin Fødeby sent paa Aftenen. Hans Fader kom ned fra sit Værelse, og hilste høfligt paa den fremmede Offiser, som han mente, kom i Indkvartering. Da knælede Wagner ned for sin Fader og udbød: „Kender De mig ikke, kender De dog ikke Deres Søn Karl!“ og begge udgød Taarer. Faderens Stolthed, der havde lidt saa føleligt et Knæk ved Sønnens Rømning, havde nu faaet fuld Oprejsning. Hvad der forøgede hans Glæde ved at se Karl vende tilbage som Offiser var, at to Brødre fra samme By, Sønner af den nys afdøde værdige Amtmand, som var gaaede i fremmed Krigstjeneste, den ene i prøjsisk, den anden i hollandsk, aldrig naaede til at blive Offiserer. Den gamle gjorde mange Ture ud i Om-

egnen med sin Søn, og tog ham med til Stuttgart, hvor han havde en gift Datter.

I Stuttgart saa' Wagner for første Gang sin Hustru; derfor er det bedst, at den fordums Jomfru Augusta Müller, Datter af Præsten i Fellbach, Søster til Professor, Hofkapellan i Stuttgart, siden Prælat (Biskop) Georg Heinrich Müller, selv træder frem. Da Hofkapellanens Hustru efter i mange Aar at have skrantet pludselig var død, og havde efterladt ham en Søn paa 9 Aar, opdagede han, at hans Husholdning var kommen i dybt Forfald. Til Trods for sin Svaghed havde den afdøde Kone ikke søgt sine Glæder i en stille Huslighed, men havde holdt meget af Rejser og Gæstebud. Enkemanden kunde ikke faa andre til Hjælp end sin 19aarige Søster Augusta, hvor nødig end hendes Moder gav Slip paa hende, men begge de ældre Søstre var gifte, og kunde altsaa ikke komme. Augusta var glad ved at komme til Hovedstadens bevægede Liv, men her fik hun ogsaa Brug for al sin Ungdomsfriskhed og hele sit glade Sind, thi Huset var i den største Uorden. Alt Linned var itu, og hverken Præsten eller hans Søn havde et helt Stykke at gaa i. Her var gode Raad dyre, men heldigvis var Augusta rask til Bens, og kunde i et Par Timer naa hjem til sin dygtige, erfarne Moder. Det første, der maatte tages fat paa, var at stoppe Strømper, for at de hvide Bomulds ikke mere skulde stikke frem af Hr. Hofkapellanens sorte Silkestrømper; saa blev der vævet og syet, saa at



Vennerne og Veninderne maatte undres over, hvordan alt kom paa Fode; ja, den lærde Mands Kalvekryds blev ret et Mønster paa Orden og Pænhed. Da nu Wagner kom til Stuttgart med sin Fader, hørte Augusta ham meget omtale; alle, som kom i nærmere Berøring med ham, roste ham, navnlig en af hendes Veninder, en ung Pige fra Königsbronn, hvis Brødre, som alt anført, var gaaede i fremmed Krigstjeneste. Augusta saa' ham ogsaa et Par Gange paa Gaden, og fik Lyst til at tale med den ranke unge Offiser, der gik saa let og rask, og hvem den røde Kjole klædte saa godt. Lejligheden lod ikke vente paa sig, thi da Augusta den 2den Februar 1791 havde Fremmede, sagde den omtalte unge Pige til hende: „Løjtnant Wagner kommer for at følge mig i Theatret. Han er saa undsélig af sig, nu maa du tjene mig i at tage imod ham, som om du godt kjendte ham“. Augusta var just som sædvanlig i Perlehumør, hun syntes, hun var det lykkeligste Menneske, med kærlige Forældre, Søkende og Venner, fri for Sorger og Bekymringer, og gik derfor med Glæde ind paa sin Venindes Bøn. Da Løjtnanten kom og stod ved Kommoden og pillede paa sine Handsker, gik hun straks hen til ham og tiltalte ham som Hr. Fætter, idet hun gjorde gjældende, at hendes Svigerinde og hans Svoger var Søkendebørn. Det hjalp ogsaa, at hun slet ikke fandt ham smuk, hun syntes, han havde saa mange Rynker og store Aarer. For Resten indbildte hun sig heller ikke, at hun selv var smuk. Hun havde

nok hørt sine hvide Tænder og sit sorte Haar rose, men vidste godt, at Munden var, mildest talt, temmelig stor, og Ansigtifarven ualmindelig mørk. Karl betroede hende siden, da de var blevne forlovede, at han syntes, de württembergiske Piger for det meste havde stygge Tænder, og han troede, det kom af, at de var for slikmundede. — Enden paa Besøget blev, at han fik en Pakke Kager med paa Theatret til sig og sin Dame, og blev bedt om at komme igen og hilse paa Herren i Huset, som ikke havde været hjemme. Det gjorde han ogsaa, og fik en venlig Modtagelse. Daglig mødtes nu de to enten der eller hos fælles Venner, og der var kun gaaet en halv Snes Dage, da Augusta forærede Karl en lille Venskabsring. Snart efter fik han at vide, at han var forfremmet til virkelig Løjtnant (20de Februar), og omtrent ved samme Tid tilstod han hende sin Kærlighed. Først vilde hun ikke tro, at det var hans Alvor, og lod som ingen Ting, men da de var komne til at sidde ved Siden af hinanden paa Sofaen hos Augustas anden Broder, medens Fruen i Huset spillede paa sit Klaver og sang: „I Elskovs Favn er Hvilen sød, men tryggere i Jordens Skød“, vilde Karl lægge sin Arm om Augustas Liv. Da hun lo og sagde: „Nej, saa langt er vi ikke komne“, rejste han sig pludselig og gik, men det gjorde stærkt Indtryk paa hende, at der stod Taarer i hans blaa Øjne, og Dagen efter hørte hun, at han efter at være kommen hjem havde lukket sig inde paa sit Værelse og grædt, istedenfor at gaa til Bal hos den danske Gesandt,

hvortil han havde faaet en Indbydelse. Kort sagt, det kom snart til en Forklaring imellem dem, og den 17de Marts, samme Dag som Karl fyldte sit 25de Aar, gav Augusta ham sit Ja. De blev enige om, at han skulde komme igen om tre Aar, for at gifte sig med hende, og i Grunden var det hende kært, at det skulde vare saa længe; hvor meget hun end holdt af ham, vilde hun dog nødig straks opgive sin gyldne Ungdom. — Wagners Fader var jo for længe siden taget hjem; hans eget Ophold var blevet længere end egentlig paatænkt, men nu maatte han bryde op. Den 23de Marts kom han ridende til Fellbach for at bede Augustas Forældre om deres Samtykke til, at han maatte faa hende om tre Aar, men saa snart Moderen, som vidste om Sagen, fik Øje paa ham, gik hun hurtig ind til Kapellanen, der var fra Königsbronn, og sagde, at han nok fik fremmede. Kapellanen, der selv havde Tanker paa Augusta, og var vel sét af Forældrene, skyndte sig og kom at holde Karl med Selskab, saa denne ikke kunde faa nogen af de andre i Enetale. Først da han gik ud i Gangen for at tage sit Tøj paa, fik Augusta Lejlighed til at smutte ud og sige ham Farvel under fire Øjne; hun rev i en Fart sit Silketørklæde af Halsen og gav ham. Karl maatte til Königsbronn for at tage Afsked med sin Fader, og skrev derfra til Præsten i Fellbach. Svaret fik han først i Fredericia; det gik ud paa, at den gamle ingen hellere vilde have til Svigersøn end Karl, om denne havde

en sivil Bestilling i sit Fødeland, men han vilde hverken give sin Datter bort til Ulandet eller til Krigerstanden. Heller ikke ønskede han, at der blev vedligeholdt nogen skriftlig Forbindelse. Men allerede paa Rejsen, som tiltraadtes den 21de Marts, havde Karl skrevet adskillige Breve til Augusta, som fremdeles havde sit faste Ophold i Stuttgart. De gik gennem hendes Svigerinde, men iøvrigt havde det elskende Par aftalt et Slags hemmeligt Blæk, hvormed de kunde give hinanden Meddelelser, som ingen uvedkommende formaade at se; dog blev det kun brugt en eneste Gang“.

Det var en mærkelig Stilling for alle Parter. Forældrene kunde ikke hævde deres Standpunkt; paa den ene Side var det dem imod, at Augusta viste den ene Frier bort efter den anden, Theologer, Jurister og Købmænd; paa den anden Side saa' de gennem Fingrene med, at Augusta stod i Brevveksling med Karl. Hun sagde nemlig snart sin Moder dette, og meddelte for hende hans Livs Historie, som vi allerede har læst ovenfor; ja ved Aarets Udgang tillod Moderen Augusta at sy en Manchetskjorte af et Stykke fint Lærred, som hun selv havde spundet og vævet, og sende Karl den.

---

## 5. Livet i Fredericia.

~~~~~

Wagner var rejst uden at betro sig til sin Fader, men skrev nu fra Fredericia, og bad om hans

Samtykke. Det varede næsten et Aar inden han fik Svar. Dette lød omtrent som saa:

„Min kære Karl!

Jeg mener, at det var bedst at se Tiden an, for at det kunde klare sig, om din Tilbøjelighed er af den rette Slags; og jeg véd jo godt, hvor meget der gjøres paa den anden Side for at faa det til at gaa overstyr. Min Mening er, at du havde gjort klogest i at se at gøre et rigt Giftermaal i Danmark, saa kunde du være kommen bedre frem der. Da du nu imidlertid har valgt, og da Augusta Müller er en god og fornuftig Pige, giver jeg mit Samtykke, dog under den ufravigelige Betingelse, at du ikke tænker paa at opgive din Stilling“.

Dette Brev krydsedes uheldigvis med et, i hvilket Karl, som havde misforstaaet sin Faders Tavshed, tilbød at tage sin Afsked og komme hjem, naar han blot maatte faa sin Elskede. Denne Gang svarede Faderen ufortøvet. Han bebrejder sin Søn hans Ustadighed, og udtaler som sin Overbevisning, at han som Løjtnant i Danmark har bedre Udsigter, end om han kunde naa at blive Kaptejn i Würtemberg. Man mærker, at den gamle har været vred, men der undslipper ham en Vittighed, som viser, at Vreden dog ikke er uforsonlig; han minder Karl om Ordet: Per aspara ad augusta, (gennem Vanskeligheder til Højheden), men har aabenbart ikke noget imod, at Karl tænker paa sin Augusta.

Foruden det Tryk, der hvilede over Wagner. saa

længe han var uvis om sin Faders Stilling til Sagen, var der endnu meget, som kunde forknytte ham. Naar der intet kom i Vejen, skrev det unge Par til hinanden hver 14de Dag, og Brevene synes at have brugt 10 Dage om Vejen; de var for det meste affattede i Dagbogsform, og Papiret saa tæt beskrevet, som mulig. Men mere end et af dem gik tabt. Det kunde ogsaa hænde, at Hr. Løjtnanten paa sin ilsomme Vandring en mørk Aftenstund for at naa tids nok til Posthuset snublede paa den slette Bro-lægning og fik et Brev tilsmudset; hvor meget han end ilede for at faa bødet Skaden, kunde Posten ikke vente. Værre gik det, da han engang i Selskab hos en god Ven fik dennes Tjener sendt paa Posthuset med et Brev. Tjeneren kom tilbage med den Hilsen fra Postmesteren, at om det var Løjtnanten belejligt, vilde han gerne tale med ham. Wagner skyndte sig nu derhen og fik at vide, at hans Furerskytte for fire Uger siden havde bragt et Brev hen med den Anmodning, om det maatte blive blive liggende, til han selv kom. Han løb hjem, og fik ved nogle drøje Lusinger ud af Karlen, at denne havde tabt i Spil; for at komme ud af Kniben havde han vovet de Penge, hvormed der skulde være betalt for Brevet. Han havde siden stadig haabet, at Lykken vilde tilsmile ham, for at Brevet kunde komme afsted, men forgæves. Meget forstemt vendte Wagner tilbage til Selskabet og afslog en Indbydelse til Dagen efter, da han ikke vilde tale venligt med unge Piger, saa længe hans Fæstemø

gik i Spænding eller maaske Sorg. Næste Morgen gik han ud med Bøssen paa Nakken, og da han ikke fandt noget Vildt, kølede han sin Harne ved at skyde et Par Lærker, skønt han ellers var en stor Ven af Sangfugle.

Hvor trofast og inderlig end Karl og Augusta holdt af hinanden, var der dog en vis Utryghed over dem, fordi Forholdet til Præstefolkene ikke var klart. Der var Kusiner, som satte ondt for ham, idet de fortalte Augusta om, hvor elskværdig han havde været mod den eller den. Velvillige Sjæle havde travlt med at fortælle hende, at han godt kunde blive tvungen af en eller anden fornem Herre til at gifte sig med en afskediget Elskerinde. Desuden kunde ingen komme frem i Danmark, som ej var af Adel. Andre satte det Rygte ud, at han havde kostet sin Fader farlig mange Penge, navnlig havde det været dyrt at faa Indfødsretten til ham. Men iøvrig var der jo ingen, som kunde have Vished for, at han virkelig var kongelig dansk Løjtnant; der var jo saa langt til Danmark, maaske det hele kun var opdigtet. Det maatte være pinligt for den stakkels Pige at høre alt dette. Vel rokedes hun ikke i sin Tro til den Elskede, men Livet blev dog gjort hende surt, og derfor udøste hun hele sit Hjærte i sine Breve. Wagner forklarede hende i sit Svar, at der i Danmark ikke kan være Tale om at bestikke Øvrigheden. Hvad særlig Indfødsretten angaar, saa gives den i Reglen kun til dem, der bringer Staten 30,000 Daler ind i

Landet, eller er en udmærket Kunstner, særlig i en Retning, som endnu ikke findes her, eller lærd. Soldaterne maa have tjent i 10 Aar, og forpligter sig, naar de faar Indfødsret, til at tjene, saa længe deres Helbred slaar til. Wagner havde ved Kronprinsens særlige Naade faaet den efter 5 Aars Tjeneste. Forslaget udgaar fra Regimentschefen, og gaar gennem Krigskollegiet, der bestaar af 3 Generaler og 2 Gehejmraader under Prins Karl af Hessens Forsæde, til Statsraadet. Da Wagners Fader vilde vise Blücher sin Erkendtlighed, gjorde Sønnen ham opmærksom paa, at der ikke kunde være Tale om at byde Penge. Den gamle vilde da sende en Kakkelovn af sjælden Konstruktion, men Generalen sagde med et Smil, at han takkede for den gode Vilje. Blücher havde mere end en Gang vist sin Uegennyttighed og Retfærdighed; en Underoffiser, der sad i trange Kaar, havde ved sin Udnævnelse til Offiser af ham faaet fuldt Udstyr og dertil 30 Daler; en anden Underoffiser, som tilmed var af hans egen Slægt, var indstillet til Fændrik, men da Generalen hørte, at Fyren havde spillet med Musketterne om Penge, rev han Indstillingen itu og sendte ham hjem til hans Forældre. Wagner oplyser, at der lige indtil hans Udnævnelse til Fændrik, altsaa i 5 Aar, kun af hans Fader var sendt ham en Dukat. Siden fik han først Hjælp til sit Udstyr som Fændrik, saa nogen Understøttelse, til han rykkede op paa fuld Lønning, derefter til at flytte til Fredericia, hvortil endnu kom Rejsseudgifterne til og

fra Württemberg; men ialt var det ikke meget over 2,000 Kr., han havde taget op af sin Arv. Da gamle Wagner døde den 25de November 1792, fik Karl en af Augustas Brødre til at rejse til Königsbronn, for at varetage hans Ret; og det viste sig da, at Wagners Part blev henimod 5,000 Kr., hvoraf den overvejende Del var Resten af hans mødrene Arv.

Det er rørende at se, i hvilken Grad han bestræber sig for at gøre sine Breve til et Speilbillede af ham selv, men endda udtaler han tit sin Frygt for, at hans Elskede vil blive skuffet, naar deres Ønske engang maatte opfyldes; han har saa længe levet mellem raa Mennesker, at han frygter for, at han ikke skal kunne lægge Baand paa sig selv, naar der kommer noget i Vejen i deres Ægtestand. Naar han hører eller læser nyttige Husraad, meddeler han hende dem; naar hun føler sig ilde tilpas, skal hun prøve at røre en lille Skefuld Salt ud i et Glas Vand og drikke dette; er hun paa Bal, maa hun endelig tage sig iagt for at nyde kolde Drikkevarer. Han meddeler hende hvad han læser, hvad enten det nu er i Jobs Bog, eller et nys udkommet Skrift, som hun i Reglen vil have let ved at skaffe sig i Stuttgart; men da han har læst Wielands Peregrinus Proteus, advarer han Augusta for denne Bog, og siger, at den har kastet Tvivl i hans Hjærte. Efter en haard Sygdom bekender han, at han ikke tænkte paa at søge Religionens Trøst, skønt han mente sig Døden nær, men dog beklager

han en Ven, der efter en lang tærende Sygdom er gaaet bort i bevidst Vantro, saa han udtrykkelig frabad sig Præstens Tilstedeværelse ved hans Dødsleje og Begravelse.

Megen Uro voldte det, at Fremtiden stillede sig saa taaget. Inden Wagner var kommen hjem fra Würtemberg, var det Hold afgaaet til Kiel, som skulde uddannes til Generalstaben. Saa tænkte han paa at uddanne sig i Landmaaling. Prælaten skrev, at siden Danmark var et Rige, som laa ude i Havet, vilde det vist ikke være af Vejen at lære Vandbygningskunsten. Naar en eller anden Plan dukkede op, var det gerne Augusta, som ved sine udstrakte Bekendtskaber skulde spejde, om der var Udsigter til Ansættelse i den Retning.

Bortset fra de Ubehageligheder, Wagner kunde have af Efterretningerne fra Würtemberg, eller fra disses Udebliven, førte han et fornøjeligt Liv i Fredericia. Efterhaanden aabnede flere Huse sig for ham. Især kom han til Landinspektør Bie, til Fabrikant Koch, men fremfor alt til den fransk-reformerte Præst Dalgas. Hos denne Mand og hans elskværdige Hustru kom han tidlig og silde. Med ham bygge han Luftkasteller, og naar han vil overtale Augusta til snart at gifte sig, beraaber han sig paa, at Dalgas lever med Kone og 5 Børn, 2 Piger og Karl for 360 Daler (1152 Kr.) aarlig. Det er ganske morsomt at se hans Overslag:

Indtægt:

Augusta kan vente 12,000 Gylden.	
Renten heraf bliver	300 Daler.
Karls Løn er	151 —
	<hr/>
	451 Daler.

Udgift:

Husholdning	100 Daler
Husleje og Brændsel	60 —
Lys	6 —
Kost og Løn til en Pige	30 —
En Oppasser	10 —
Uforudsete Udgifter	30 —
Klæder	60 —
	<hr/>
Altsaa Overskud 155 Daler.	296 Daler.

Da Dalgas ikke havde givet Møde ved den Sjølemesse, der under almindelig Deltagelse fra Befolkningen holdtes over Ludvig den 16de i katolsk Kirke, og derfor blev angreben i Bladene, var det Wagner, der baade gjorde ham bekendt dermed, og oversatte hans Forsvarsindlæg. — Naar der kom Brev fra Augusta, fik Madam Dalgas det gerne straks at se, ja en Dag stjal han sig endog i den Anledning fra Vagten. Han beskriver med Henrykkelse de tarvelige Aftensmaaltider, ved hvilke Gammelost og Salat har en vigtig Plads, medens Alvor og Gammen krydses. For at Augusta straks kan føle sig hjemme hos hans Venner, maa hun opfriske sit Fransk, saa de to jævnlige skriver til

hinanden paa dette Sprog, og paa Madam Dalgas' Fødselsdag optræder Wagner som Forfatter med en fransk Arie, som hans Venner hjælper ham med at foredrage. Selv spillede han Fløjte, og var altid med, naar der skulde opføres smaa Konserter i Vennekredsen. Hvor yndet hans poetiske Aare var Vennerne, kan ses af, at det var ham, der kom til paa danske Vers, at tolke Løjtnant Bies Følelser for sin Fæstemø, da hun fyldte Aar.

Ikke saa sjælden tog Wagner over til Hindsgavl, hvor han blev gæstmildt modtaget af Kammerherre Adeler og dennes ædle Hustru. Han fortæller tit om Kammerherrens store Godgørenhed og Menneskekærlighed; ogsaa for ham var Adeler en trofast Støtte med at gøre Udlæg, naar den lovede Hjælp fra Würtemberg lod vente paa sig. Undertiden fulgtes han til Hindsgavl af en Ven, en Løjtnant Kassamoviz, født i Kroatien. Dennes Fader var en Tyrk ved Navn Hassan Kuditka, som blev fangen af Østerrigerne i et Slag, og gik over til Kristendommen; men den vilde Natur blev uforandret. Kassamoviz fortalte engang sin Ven, hvordan hans Fader havde mishandlet ham; han lagde ham i Lænker, kastede ham omkuld, satte Foden paa hans Hals, og slog ham, saa han ikke kunde røre et Lem; engang jog han ham en Kniv ind i Hoften. Da Kassamoviz var brystsvag, tog han tidlig sin Afsked fra Krigstjenesten, men fik en Ansættelse i København.

Et af Glanspunkterne under Wagners Ophold i

Fredericia var et Bal hos Amtmanden i Vejle den 30te Januar 1792, i Anledning af Kongens og Kronprinsens Fødselsdage, som faldt paa de to foregaaende Dage. Jeg kan ikke nægte mig Fornøjelsen af at meddele hans Beskrivelse.

„Løjtnant Bie, Schepelern, jeg, Fændrik Neckelmann og Oberstløjtnantens 11aarige Søn kørte herfra om Morgenen Kl. 8. Dagen i Forvejen havde Bie og jeg øvet os med Stole i alle Engelskdanse, som vi vilde opføre. Oberstløjtnanten havde særlig anbefalet mig Drengen. Vejret var smukt, foraaragtigt, og vi kom Kl. 2 til Vejle. Vi gik straks hen at hilse paa Stittsamtmænden, som dog ikke havde Tid til at tage imod os, men lod sige, at han paa Ballet skulde have den Ære at byde os Velkommen. Klokken 4 begyndte vi vor Paaklædning. Da vi kun havde taget én Oppasser med, og ingen Frisor var at opdrive, maatte vi akkommodere (sætte Haaret op paa) hverandre. Klokken 6 var vi færdige, og en halv Time efter kørte vi til det prægtig oplyste Raadhus. Mine Kammerater valgte mig til Ordfører, altsaa forestiiede jeg dem. Ballet begyndte, jeg engagerede en Dame, men fik nej; ved den anden og den tredje gik det ligedan. Saa tænkte jeg: én Gang til maa du prøve det, og nu gik det. Først dansede jeg med Frøken Trappo, ved anden Engelskdans havde jeg Jomfru Hertz, ved tredje Jomfru Brücker, ved fjerde og femte Frøken Hellfried, Datter af Stiftamtmanden, opdraget i Lausanne. Da man begyndte paa Menuetten, trak

jeg mig tilbage, da det er min svage Side. Jeg lod mig da præsentere for nogle af Herrerne, og gjorde Bekendtskab med Ritmester Krag, Provst Schiøth og Kapellan Høxbro. Disse Herrer dansede i deres sorte Kjoler lige saa lystigt som den yngste Offiser. Ogsaa traf jeg en Kending fra ifjor, Hr. Lafond, og havde hans Hustru, en engelsk Dame, til Bords. Maden var ypperlig, Vinen ikke mindre; der var Biskop, Malaga, Portvin og Champagne, Damerne fik ogsaa Syrakusanervin. Jeg var væbnet med dine Handsker; skønt jeg ikke trængte til at beskyttes af dem, hjalp de mig til at tænke des flittigere paa dig, saa jeg sammenlignede alle mine Damer med dig; jeg behøver ikke at sige, at de allesammen faldt igennem. Hvor skulde vi to have danset, om du havde været med! Efter Bordet dansede jeg først med Madam Lafond, saa med Ritmesterinde Hiller, gik saa ind og tog mig en Pibe; da jeg kom tilbage til Balsalen, blev der desværre danset af, Klokken slog 2, og man anbefalede sig. Vi gik straks i Seng, og sov til Klokken 9; gik saa ud at se Byen. Da vi siden var ifærd med at sætte os til Bords i Gæstgivergaarden, kom to af Fredericias Skønheder kørende, Jomfruerne Mattfeld og Bergendahl; førstnævnte er forlovet med en Præst paa Vejleegnen, som skulde hente hende. Vi nødte dem til at gaa med til Bords. Da vi vel havde begyndt at spise, kom Præsten kørende. Jeg havde Jomfru Mattfeld til Borddame, men nu skyndte jeg mig at bytte Pladserne, saadan at Præsten

kunde komme til at sidde ved Siden af sin Kæreste. Han blev ikke lidet forbavset ved at se hende i Selskab med fire Rødkjoler. Jeg var i overgivent Lønne; skønt jeg aldrig havde set ham før, raabte jeg ham imøde: „Er det pænt, Hr. Bilsøe, at lade sin Pige vente saa længe; det burde have været Dem, som kom først. Vi var allerede blevne enige om, at hvis De ikke var kommen til Klokkeren 4, vilde hun have været min Kæreste. Vi burde være meget utilfredse med, at De kaprer den bedste af vore Skønheder ud af vor Fæstning, men imidlertid har vi nu selv fulgt dem hid“. Han vidste slet ikke, hvad han skulde svare paa den Tiltale, men listede sig ud og spurgte Værten, hvad alle de Offiserer havde at bestille i Vejle; efter at have faaet fyldestgørende Besked kom han ind igen, og nu kom Ansigtet i bedre Folder. Da vi fik Kaffe, talte Præsten med Jomfru Bergendahl, og jeg med hans Kæreste. Han vendte Ryggen til os. Jeg sagde: „Se, hvad han nu gør, han kysser Deres Veninde“. (Det var forresten ikke sandt). Hun: det maa han gerne. Jeg: „Ja, saa maa jeg det ogsaa“, og dermed tog jeg hurtigt et Kys. Saa brød man op, de kørte mod Nord, vi andre mod Syd. Farvel Vejle! Var det ikke en morsom Tur! Du under jo nok din Karl den Fornøjelse“.

I Sommeren næst efter var der en Lystlejr paa 20,000 Mand ved Haderslev; da Tiden nærmer sig, skriver han: „Prinsen har givet mig dygtig at bestille. Jeg skal i Lejren kommandere anden

Bataljons Skarpskytter. Det er en god Post, for saa vidt som jeg er aldeles henvist til mig selv. Man kan ved saadan Lejlighed vise sin Kunst, og jeg haaber at gøre min Post Ære. Prinsen gav mig et Ekserserreglement paa 16 Ark, det skal jeg skrive af og studere. Du sér selv, hvor travlt jeg har, men var jeg mindre ivrig i Tøjet, vilde man heller ikke kræve saa meget af mig“.

Eksersertiden var drøj nok; 300 Rekrutter blev tagne for 9 Timer om Dagen, og Wagner var saa ivrig i Tjenesten, at han ogsaa gik med, naar han havde haft Vagttur om Natten. Saa oprandt Lejrtiden.

„Den 15de Juni om Morgenen sammenkaldte Prinsen alle Officerer, og sagde dem, at de skulde gaa tilfods med deres Folk, selv vilde han gaa i Spidsen. Fremdeles gav han forskellige Befalinger for at lette Marschen. Saa rykkede vi da Kl. 5 ud af Fæstningen med klingende Spil. Dagen var solklar og ikke for varm. Efter halvfjerde Mils Marsch gjorde vi Holdt i Vonsild. Her gav den gode Prins hver af de 10 Kompagnier en Tønde Øl. Officererne fik i Kroen paa Prinsens Regning Kalvesteg og Skinke, og hver af os kunde drikke, hvad han havde Lyst til, Madera, Champagne, Malaga eller Franskvin, alt blev hentet fra Prinsens Køkkenvogn. Da vi havde holdt Hvil, marscherede vi videre. Mod Aften kom vi gennem Herrenhutternes nyopførte By Christiansf. l., der i Skønhed, Renlighed og Orden overgaar alle mit Fædrelands Smaastæder.

Endelig kom vi til det længselsfuldt imødesete Natterkvarter, vort Kompagni blev indkvarteret i 3 Bøndergaarde i Taarning, Kaptejnen og Premierløjtnanten med 40 Mand i én, jeg med Fændrikken og 40 Mand i den anden, og 80 Mand i den tredje; tænk, et helt Kompagni i Kvarter hos 3 rige Mænd.

Vor Vært bespiste os med Hønsesuppe, Kalkun-steg og Grød, men vi var for trætte til at gøre noget ved Maden, og skyndte os i Seng, efter at vi havde vasket Fødderne med Brændevin. Baade Offiserer og Mandskab kunde nok være trætte efter en Marsch paa 6 Mil. Den 16de rykkede vi atter ud klokken 5, og kom uden at have gjort Holdt om Middagen Kl. 2 til Lejrpladsen. Jeg havde nogle Mand til Hjælp til at slaa vort Telt op, og det var mig, der hele Lejrtiden igennem stod for Husholdningen i Teltet. Et Offiserstelt er dobbelt, og saaledes indrettet, at man kommer ind i en Slags Forstue, der længst ude paa Siderne gaa over i en smal Gang, som løber rundt om det indre Telt. I Gangen har de tre Oppassere deres Leje. Det indre Telt er atter delt i to Kamre; gennem det største, hvor Bordet staar, og hvor Premierløjtnanten har sin Seng og Kuffert, kommer man ind i det bagerste, hvor Sekondløjtnanten og Fændrikken ligger; deres Kufferter staar i Forstuen. Træt af Marschen og Indretningen lagde jeg mig et Par Timer, og sov sødelig; saa spiste vi Kl. 6¹/₂ paa Prinsens Bekostning, han bespiste Offisererne hele Lejrtiden igennem. Søndag den 17de er Hviledag. Kronprinsen rider

omkring i Lejren med Følge, og bliver modtaget med Musik ved hver Afdeling. Lejren staaer i Lyng, som mange Steder er en Fod høj, og vanskeliggør Gangen. Saalerne bliver saa glatte, at man maa vogte sig vel for at falde. Hele Armeen fik derfor henimod Aften Befaling til at afskære Lyngen paa Forbindelseslinjerne paa 40 Skridts Bredde. Den 18de. Kronprinsen er saa naadig at eftergive os 3 Timer af Eksersisen idag; jeg benytter Tiden til at besøge mine gamle Venner, og sér, at jeg er den af forrige Viborgske Regiments yngre Offiserer, som det er gaaet bedst. Den 19de. Kronprinsen mønstrede vort Regiment, og tilkendegav os sin Tilfredshed; vor Prins takkede i den Anledning Folkene for deres Flid idag. — Om Aftenen holdes Bøn i hvert Regiment. Dette opstilles i Firkant paa Vaabenpladsen, og efter at en Salme er afsungen, træder en Soldat frem, og læser en i den Anledning affattet Aftenbøn. Det er saare skønt at høre en Salme udført af Mandsstemmer, ledsaget af Instrumenter. Hvor tit har jeg ikke ønsket, at min Augusta kunde staa uset og overvære vor Aftenandagt! Naar vi kom til det Sted i Bønnen, hvor de fraværende Venner omtales, fløj mine Tanker som en Pil til dig. — 30te Juni. En møjsommelig Dag; jeg skulde have hentet Brød i Haderslev, men kom i Stedet derfor til at maale Brænde og Tørv ud til Armé-korpset. Fra om Morgenen Kl. 4 til om Aftenen Kl. 8 maatte jeg staa i den mest stegende Sol, skrive og maale 36 Favn Brænde og utallige Tørv

fra Brændeparken til Regimenterne. Efter fuldendt Arbejde maatte jeg mælde mig i Hovedkvarteret, en Fjerdingvej fra Lejren, hos Overkrigskommissæren, og aflægge Rapport til alle Vedkommende. 21de Juni. Hele Armeen rykkede første Gang ud i Eftermiddag Kl. 5. Vi er 20,000 Mand, 20 Bataljoner Fodfolk og 26 Eskadroner Rytteri, lette Infanterijægere og 2,000 Mand Artilleri. Alle disse Tropper ligger paa Halvøen og i Fyn; de Sjællandske Afdelinger er ikke med; de bestaar af 15,000 Mand; hele den danske Arme udgør altsaa 35,000, den norske 25,000, tilsammen 60,000. Bemandingen til 34 Linjeskibe og Milisen paa Bornholm, Island, Trankebar og de tre vestindiske Øer kan beløbe sig til en halv Snes Tusind Mand. Naar man tager i Betænkning, at disse udstrakte Kongeriger kun har $2\frac{1}{2}$ Miljon Mennesker, er det en meget betydelig Styrke. — Men Karl, du glemmer nok rent, at du skriver til en lille Pige! 22de Juni. Idag udvalgte Prinsen mig til at afskrive nogle Ordre for den kommanderende General til Regimentet. Jeg gjorde det til hans Tilfredshed, men det var noget strængt at have hele Dagen besat med skiftevis at skrive og at eksersere uden noget Øjeblik Pusterum; jeg var adskillige Gange nær ved at overvældes af Søvnen. Paa Grund af det daarlige Vand og det endnu daarligere Øl lider Mandskabet af Mavetilfælde; vor Prins lader hvert Kompagni faa 2 Potter Vineddike om Dagen til at forbedre Vandet med. Selv har jeg som mange andre Betændelse i Øjnene af det

klare Solskin og det tørre Vejr. Den 23de maatt jeg atter til at skrive, den 24de var der Guds-tjeneste. Der kommer en Præst til hver to Regi-menter. Vor Præst gjorde det grumme daarligt; hans Tale var hverken passende eller opbyggelig; istedenfor at indprænte Soldaten Kærlighed til Gud, Kongen og Fædrelandet, istedenfor at tale om Lydighed mod deres Foresatte, istedenfor at imødegaa de herskende Fordomme mod Soldaterstanden, prækede han om Fordømmelsen og de Straffe, som en Synder, der afviste Guds tilbudte Naade, havde at vente. Prinsen sagde: den Mand fortjener rigtig nok ingen 10 Skilling, og langt mindre de 10 Da'ler, som Kongen betaler ham for hans Præken. Ak, der gives her til Lands endnu mange uoplyste Præster.

— De følgende Dage gik med at eksersere; den 28de førte Prinsen Regimentets Offiserer til Hovedkvar-teret, og forestillede os for Kronprinsen, som sagde: „Mine Herrer, jeg har Grund til at være tilfreds med Dem, og takker Dem for Deres Flid“. Ved Midnatstid pakkede vi vore Telte sammen, og sendte dem i Følge, og hvem der vilde sove mere, maatte ligge paa den bare Jord til Klokken 4. Klokken 5 brød vi op, 3 Regimenter Fodfolk og lige saa mange Rytteri. Prins Karl satte efter os med den øvrige Armé og tog os til Fange i en Skov om Eftermiddagen; det var nemlig Meningen, at vi skulde marschere til vore Garnisoner under stadig Manøvre. Klokken 5 kom vi til vore Kvarterer. Kaptejnen og jeg havde det fint, vor

Vært havde en svær Mængde Sølvtøj, baade Punsebolle, Kaffekande og Tepotte, og hans Døtre gik lige saa godt klædte som Borgernes Døtre i Stuttgart. Den 30te var Hviledag; Kaptejnen og jeg gik ud at fiske, men der var ingen Bid; den 1ste marscherede vi gennem Kolding, hvor jeg lige fik hilst paa min gamle Ven Kræmer, og kom Klokken 3 til Fredericia, hvor jeg mødte Dalgas; jeg kunde ikke dy mig for at løbe hen og omfavne ham, skønt det var midt paa Gaden og under Vaaben. Dagen efter holdt vi Hvil, som jeg brugte til at gøre dette Uddrag af min Dagbog til dig, min Elskede“.

Ikke altid kunde det gaa Wagner efter Ønske; han synes aldrig at have haft noget stærkt Helbred, hvor ivrig han end var for at lærde sig. I Efteraaret 1792 var han syg; en seks Ugers Tid efter vilde han prøve, hvor stærk han var, og udspurgte Regimentsfeltskæren om en Operation, ved hvilken han nys havde sat den venstre Arm af en Mand. Feltskæren fortalte det hele saa levende, at Wagner fik ondt, og da han rejste sig for at gaa, faldt han besvimet baglængs om, hvorved han slog sig slemt. Tjenesten kunde ogsaa have sine Ubehageligheder; det var netop ved denne Tid, da Wagner følte sig saa legemlig svag, at der indtraf et Oprin, som let kunde have haft alvorlige Følger for hans Fremtid.

Han skriver saaledes derom: „Jeg var trukken paa Vagt; min Ven Kassamoviz kom henad Aften for at besøge mig; vi sad og spillede Skak, da en Soldat kom ind, og klagede over, at en af hans

Kammerater havde narret ham to Skilling fra. „Sig, at han skal komme ind“, bød jeg. Han kom, og tilstod, at de havde spillet om Penge. Jeg kaldte paa Underoffiseren, og gav ham 6 Slag Fugtel, fordi han ikke havde holdt bedre Orden i Vagtstuen, da det var hans Pligt at hindre Spil om Penge. Korporalen vendte tilbage til Vagtstuen, slog i Bordet og sagde: „Taaler I, at jeg faar Fugtel uden at have gjort noget!“ Jeg hørte Støjen, og gik derover. Underoffiseren blev ved at raabe, saa sagde jeg: „Hvad er det for en Opførsel! Er det Folkene, der skal skaffe Dem Ret! Vil De have flere Fugtel? Kom over til mig!“ — Pludselig traadte Folkene mellem ham og mig, og raabte, idet de bandede: „Vov ikke at røre ham!“ Rolig svarede jeg: „Folk, I forsér Jer, I har intet at foreskrive, Underoffiseren er arresteret. Hid med Sabelen!“ Saa tog jeg Sabelen og gik. Paa engang høstes atter stærke Raab: „Vi vil have vores Underoffiser fri!“ Klokken var 11 $\frac{1}{2}$; hvad skulde jeg gøre? jeg gav ham fri. Kort derpaa mishandlede de Klageren, der kom grædende og bad om min Beskyttelse. Jeg beholdt ham hos mig. Karlene kom nu, stod udenfor Døren, og raabte alle mulige Skældsord mod Klageren. Jeg lukkede Døren op og sagde: „Hvad vil I? Raben er hos mig“. — „Han skal komme ud til os, vi vil straffe ham for hans Forræderi“. — „Hvor tør I sige mig det i Ansigtet! Jeg raader Jer til at være rolige“. Snart efter havde 6 af dem den Frækhed at komme ind til mig og sige, at hvis Raben bad dem om

Forladelse, skulde han slippe; men det forlangte de. — Efter Krigsloven er slig Adfærd en af de største Forbrydelser. Jeg sagde da: „Folk, tænker I paa, hvad I gør, at komme saaledes til mig, og forlange saadan noget af mig. Marsch øjeblikkelig!“ — Klokken 6 om Morgen. da Blodet var kølet af, sagde jeg til dem: „Karle, igaar har I talt, og det ufor-skammet, idag er det mig, som har Ordet. Under-offiseren og nogle flere af Jer har forbrudt Livet; jeg vil gjøre hvad jeg kan for at formilde Straffen, men fri Jer for Straf kan jeg ikke. Læg Vaabnene, jeg arresterer Jer“. Ganske stille lagde de Sabel og Bandolér, og nogle af dem bad om Naade. Jeg sendte en Melding til den øverstkommanderende Oberstløjtnant, men han lod straks Kassamoviz bringe mig den tilbage med den Besked, at jeg kom til at give en anden Fremstilling, da Folkene ellers blev ulykkelige. Det var en stor Lykke, at Kassamoviz havde været tilstede, det saa virkelig ud, som om man ellers ikke vilde have trot mig. Han tog sig af Sagen som min sande Ven, skønt han selv fik Ubehageligheder deraf, idet det derved kom op, at han var gaaet ud i sivile Klæder. I den Anledning blev en for 18 Aar siden udstedt kongelig Ordre oplæst i Parolstuen. Ogsaa jeg havde nær faaet en Irettesættelse, men jeg tilbød at lade det komme an paa Forhør og Dom. Ja, jeg skulde ikke have givet saa meget efter, blev der sagt. Jeg henviste til, at Reglementet byder det i slige Tilfælde, og dertil var saa intet mere at

sige. Underoffiseren og 7 af de Menige kom til at ligge krumme i 48 Timer, og dermed var Sagen afsluttet“.

Hvorledes følte Wagner sig nu til Mode i det Land, der havde taget saa gæstmildt imod ham? Han lærte snart at agte og elske en Regering, der gjorde saa meget for at fremme sine Undersaatters Vel, og hans Breve strømmer over af Ros for den Omsorg, der vistes de fattige og smaa; han priser Stavnsbaandets Ophævelse, Stiftelsen af Opfostringshuset, Forordningen om Fanger, at de anklagede ikke maa behandles lig de overbeviste Forbrydere, o. s. v. Ganske særlig priser han Kronprinsen, og denne hans Kærlighed til Danmarks milde, faderlige Regering holdt sig til hans Livs Ende, saa han alvorlig misbilligede de slesvigholstenske Bevægelser, som begyndte i hans ældre Aar. Han kunde tale varmt om Danmark som det Land, han skyldte sin Ære. Derfor er han ogsaa glad ved at kunne meddele sin Fæstemø alt, der kan hæve Landet i hendes Øjne, baade om dets Skønhed og Frugtbarhed, ja at endog Druerne kan modnes i fri Luft. Han føler sig ogsaa tiltalt af det frie Blik, med hvilket man ser paa Tilstande og Begivenheder; det var den knugende Følelse af sin egen Ubetydelighed, der bragte ham til at skrive til sin myndige Fader, at paa Grund af den afsides Beliggenhed var der ikke noget nyt at mælde herfra; til Kæresten udtaler han sin Glæde over, at man her følger saa godt med. Forresten er der ogsaa i de Aar, Wagner

tilbragte i Fredericia, foregaaet en ikke liden Forandring i Samfundsforholdene her; det var jo de indholdsrige Aar fra Bastiljens Fald til Ludvig den sekstendes Henrettelse. I Februar 1793 skriver han: „Du begriber ikke, hvilken Indflydelse den franske Revolution allerede har haft paa vore Sæder her i Norden. Idag nødte Fabrikant Koch mig til at gaa med hen og spille Biljard og derpaa spise til Aften med ham. Hen paa Aftenen blev der spillet Gnav; Deltagerne var en Brændevinsbrænder, en Klokker, en Major, en Kaptejn, en Løjtnant, en Fændrik, Stadsmusikanten, en Købmand, den reformerte Skolemester og Fabrikanten; vi sad alle uden Forskel i Rang eller Stand ved ét Bord. Det kunde ikke være gaaet for et Aar siden. Jeg er meget glad ved denne Forandring, at man sætter sig ud over gamle Fordomme; man kan godt alligevel holde paa sin Værdighed, og behøver ikke at stille sig lige med saadanne Folk. Vore Aviser er ikke mindre varme for Friheden end de franske. Intet Land, end ikke Frankrig, har en mere udstrakt Pressefrihed end Danmark, og intet Folk har større Agtelse for sin Regering end det danske“. Men naar han kommer til at omtale Folket, er det temmelig køligt:

„Ingen, end ikke Holstenerne, der dog bor saa nær herved, føler sig straks vel til pas i Danmark; der maa Tid til for at vænne sig til Folket, Sæderne og Luften. Først naar man kan Sproget, og er bleven vant til Træskoenes Klapren, taber det ubehagelige Indtryk sig. Kommer jeg engang til

Fellbach, tager jeg en dansk Grammatik med for straks at undervise dig lidt. — Danskerne er ikke saa aabne eller saa omhyggelige i deres Venskab som mine Landsmænd, de er i Omgang kolde som deres Klima, men har forresten taget ikke saa faa Komplimenter op efter Franskmændene. Du faar ingen anden Tilflugt end Karl og Ægteparret Dalgas; men kan det være dig nok for alt, du maa give Afkald paa, Forældre, Venner og Fædreland! Prøv dig selv, Augusta, før du svarer! Umuligt var det ikke, at jeg som Premierløjtnant kunde komme til Norge. Skal jeg virke derfor? Norge er Nordens Schweiz, rigt paa Naturskønheder, Folket er frit og aabent; men der er koldt, og Levemaaden er yderst tarvelig. — Her har Kvinderne rigtignok kønne Ansigter og en god Farve; der gives vist ingensteds i Verden rødere Kinder, end hos de danske Bønderpiger; men deres Fødder er klodsede, og Væksten uskøn. I Norge og Sverrig skal de være meget kønnere. De er ikke saa fremtrædende som hos Jer; gjorde en ung Pige saa mange Løjer som hos Jer, vilde man kalde hende ukvindelig. I Provins-erne lever de meget stille, og kommer sjældnen ud, anderledes skal det være i København. Men saa er de ogsaa uindskrænkede Herrer i Huset; der har Manden intet at sige. Hos Adelen har, saa vidt jeg har set, Konen intet andet at bestille, end at kommandere, skænke Kaffe og Te og pynte sig; intet Skridt gør de ud i Køkkenet. Til Opvartning har de Husholderske, Kammerjomfru, Stuepige og

Kokkepige, hvortil endnu efter Omstændighederne kommer Barnepige og Amme. Sjælden giver Fruen selv sine Børn Bryst. Men det følger af sig selv, at fornuftige Mennesker indretter sig, som de har Raad til, saaledes har min Oberstløjtnant 3 Døttre, men der holdes kun 1 Pige, og de to Oppassere lønnes jo af Kongen“.

6. Forflyttelse til Rendsborg; Bryllup.

Hvor behagelig end Stillingen i Fredericia var, kunde det dog ikke være Wagner nogen Hjærtetsorg, da Prinsen af Augustenborg besluttede at sende ham til Rendsborg for at ansætte ham ved Regimentsartilleriet. Der blev gjort Forsøg paa at formaa den høje Herre til at opgive dette, navnlig af nogle Offiserer, med hvis Sønner Wagner uden Vederlag læste Fransk og Latin, men Prinsen holdt paa, at de dygtigste Offiserer saavidt mulig skulde lære Krigskunstens forskellige Grene at kende. I ydre Henseende var der den Fordel ved Forflytningen til Rendsborg, at dermed fulgte et maanedligt Tillæg af 6 Daler eller lidt mere, og naar den aarlige Løn kun var 151 Daler, var det ikke at foragte. Desuden kom han sin Augusta 24 Mil nærmere, og hun kunde dér komme frem med sit Modersmaal. Altsaa forlød han Fredericia den 28de Marts 1793, og kom to Dage

efter til Rendsborg. En af de sidste Dage før sin Afrejse blev han tiltalt af en gammel Tiggerkvinde, som tog hans Haand og sagde: „Lille Herre! De har allerede lidt meget, og døjet meget ondt her i Verden; men De skal se, De bliver lykkelig. De faar en smuk og god Pige, men De maa tage Dem iagt for at blive hovmodig, og kønt tænke paa de gamle Tider“.

I Rendsborg traf Wagner sin gamle Velynder General Blücher, der modtog ham hjærtelig. Ogsaa fik han snart Adgang til flere Offisersfamilier, og deltog med Lyst i Selskabslivet. Saaledes spillede han gentagne Gange Komedie i private Kredse; engang var han Bonde, engang Jøde. Han var glad over Byens skønne Beliggenhed, og tilfreds med sin Stilling; foreløbig vedblev han at høre til Fynske Regiment, men blev senere af Hensyn til sit paa-tænkte Ægteskab forflyttet til Holstenske Regiment, som havde Garnison i Rendsborg. Dog var det ikke godt med hans Helbred; straks den første Sommer laa han syg et Par Maaneder, Aaret efter kom han saa slemt til Skade paa Laboratoriet, at han havde nær mistet sin Førlighed, og i Foraaret 1795 faldt han i en hidsig Feber, som efterfulgtes af adskillige Tilbagefald og efterlod langvarig Svækkelse. Det hjalp ikke, at Folk sendte ham udsøgte Spiser, den Tids Læger vilde, at de syge skulde sulte; og Vaagekonen efterkom saa trolig hvert et Paalæg, der gik i den Retning, at den syge var ved at omkomme af Mangel paa Føde, medens hun selv fraadsede i

Lækrerier. Wagner tænkte siden med Rædsel paa hendes Graadighed og Egennytte. En sand Lykke for ham var det, at en Løjtnant Müller tog sig broderlig af ham i hans Svaghed. Lægen erklærede tilsidst, at Sygdommen forværredes af Hjemve, saa det var nødvendigt at give den syge Orlov. Da Wagner sidst i August forlod Rendsborg, mente hans Venner, at de aldrig mere fik ham at se. Han blev ogsaa syg undervejs, men de Medrejsende tog sig med stor Deltagelse af ham, og saaledes fortalte han om en Ludvigsridder, der havde baaret ham ud af Postvognen og løftet ham ind i den igen. I Frankfurt blev det saa daarligt, at han maatte tilkalde en Læge, men i sidste Halvdel af September naaede han Stuttgart, og Glæden hjalp med til hans Helbredelse.

Nu fulgte en Række pinlige Forhandlinger, inden Augustas Forældre gav deres endelige Samtykke, men da dette var opnaaet, førte Karl sin Augusta for Alteret i Fellbach Kirke den 24de April 1796. Da den alderstegne Fader ikke følte sig rask, blev det Broder Prælaten, som kom til at forrette Vielsen. Opskriften er endnu til, og fylder ikke mindre end 44 Sider. Skønt den højjærværdige Taler lige fra Begyndelsen af havde været blandt dem, som saa' mildt til det unge Pars Forbindelse, kan man just ikke sige, at han letter sin Søster det Skridt, hun er ifærd med at gøre. Han taler om det Spørgsmaal, der blev gjort Rebekka: „Vil du drage med denne Mand?“ og minder om, at medens Vejen fra Karan til Isaks Bolig var 140 „Stunden“ (hver omtr. $\frac{3}{5}$

Mil), saa var her 40 flere. Medens-Isak. førte sin Hjærtenskær ind i sin egen Moders Telt, er Augusta ifærd med at drage til Folk, som hun slet ikke kender, og med hvem hun kun er forbunden ved Menneskerettighederne og alle Menneskers fælles Slægtskab. Rebekka forlod i Karan en ufrugtbar Egn, der laa til Græsning, og kom til Kanans frugtbare og yndige Marker; du forlader et Land, som ved sin yndige Beliggenhed, ved sin Jordbunds Frugtbarhed og sine Frembringelsers Mangfoldighed allevegne fremviser Fodspor af den Højstes velsignende Godhed, og omskifter det med en Egn, der vel kan være god til Kvægavl, og er forsynet med Livets Fornødenheder, men som dog er mindre mild og mindre frugtbar.

Sagaen fortæller ikke, hvad Virkning Talen gjorde; jeg tænker, at det unge Par var saa optaget af sin Lykke, at de ikke hørte meget af den. Men nu var det paa høje Tid at drage Nord paa, Wagners Orlov udløb midt i Maj. Der blev pakket Udstyr ind i Massevis, baade af Uldent og Linned og mange andre gode Sager, men ikke alt naaede sit Bestemelsessted, thi i Foraarstørken gik der, man véd ikke hvorledes, Ild i en Fragtvogn paa Lyneborg Hede, hvorved endel Gods blev Luernes Rov.

Karl førte jublende sin Augusta ind i Rendsborg Fæstning, og de to delte godt og ondt sammen i over et halvt Aarhundrede, men det ligger udenfor Hensigten med denne Skildring at følge dem i deres Husliv. De boede stadig i Rendsborg; dog laa Wagner under Krigen 1807—14 flere Aar

med sit Regiment i København, og i 1845 flyttede det gamle Ægtepar med sin gifte Datter til Husum, hvor de to Aar efter gik til Hvile med faa Maaneders Mellemrum, mætte af Dage, og forskaanedes for at opleve det Oprør, der oprev saa mange Hjærtebaand.

